

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ**

Інститут екологічної економіки і менеджменту

Кафедра обліку і аудиту

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

на тему:

**Облік і контроль операцій з
нематеріальними активами
на ПП «АСМАЛ»**

Виконала: студентка групи ОАСз-21

напряму підготовки

071 «Облік і оподаткування»

Борух С.П.

Керівник к.е.н., доц. Грицак О.С.

Рецензент гол. бухгалтер ПП «АСМАЛ»

Ризік У.Р.

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут екологічної економіки і менеджменту

Кафедра обліку і аудиту

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку і аудиту

П.М. Гарасим д.е.н., проф. П.М. Гарасим

«08» 03 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Борух Соломія Петрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Облік і контроль операцій з нематеріальними активами на ПП «АСМАЛ»

керівник роботи

Грицак Оксана Степанівна, к.е.н, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “07”03_2024 року №С-193

2. Термін подання студентом роботи 14.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи

Статут. Наказ про облікову політику, первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, фінансова, статистична та податкова звітність ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки, законодавчі і нормативні акти з питань обліку і оподаткування.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Розділ 1. Теоретичні основи обліку і контролю операцій з нематеріальними активами в ПП «АСМАЛ». Розділ 2. Економічна характеристика підприємства та оцінка стану обліку нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ» Розділ 3. Контроль операцій з нематеріальними активами на прикладі ПП «АСМАЛ». Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Лист 1. Розкриття терміну «нематеріальні активи» в літературних джерелах. Лист 2. Рівні нормативного регулювання обліку та контролю нематеріальних активів підприємства. Лист 3. Динаміка формування чистого прибутку ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки. Лист 4. Основні економічні показники фінансово-господарської діяльності ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки. Лист 5. Кореспонденція рахунків з обліку надходження нематеріальних активів. Лист 6. Відображення НМА в BAS Бухгалтерія. Лист 7. Характеристика методичних прийомів внутрішнього контролю НМА

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 08.03.2024

Керівник роботи
(підпис)

Грицак О.С.
(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Вступ</i>	08.03.24 – 18.03.24	виконано
2.	<i>Розділ 1. Теоретичні основи обліку і контролю операцій з нематеріальними активами в ПП «АСМАЛ».</i>	19.03.23 – 07.04.24	виконано
3.	<i>Розділ 2. Економічна характеристика підприємства та оцінка стану обліку нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ»</i>	08.04.24 – 28.04.24	виконано
4.	<i>Розділ 3. Контроль операцій з нематеріальними активами на прикладі ПП «АСМАЛ».</i>	01.05.24 – 19.05.24	виконано
5.	<i>Висновки і пропозиції.</i>	20.05.24 – 31.05.24	виконано

Студент
(підпис)

Борух С.П.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи
(підпис)

Грицак О.С.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мета дипломної роботи – вивчити і проаналізувати теоретичні основи та особливості організації обліку і контролю операцій з нематеріальними активами на ПП «АСМАЛ», та визначити основні шляхи щодо підвищення ефективності їх використання.

Об'єктом дослідження є обліково-звітно-аналітичний процес в ПП «АСМАЛ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку та контролю нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ».

Дипломна робота виконана на підставі опрацювання обов'язкових організаційних регламентів з обліку та контролю нематеріальних активів, фактографічних матеріалів ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки.

Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел і додатків.

Ключові слова дипломної роботи: облік, аудит, контроль, нематеріальні активи, класифікація НМА, аналіз, фінансова звітність.

Сторінок – 77, рисунків – 13, таблиць – 16, використаних літературних джерел – 89.

ANNOTATION

The purpose of the thesis is to study and analyze the theoretical foundations and features of the organization of accounting and control of operations with intangible assets at the "ASMAL" PE, and to determine the main ways to increase the efficiency of their use.

The object of the study is the accounting-reporting-analytical process in PE "ASMAL".

The subject of the study is a set of theoretical, methodical and practical aspects of accounting and control of intangible assets in PE "ASMAL".

The thesis was completed on the basis of the development of mandatory organizational regulations for accounting and control of intangible assets, factual materials of PE "ASMAL" for the years 2021-2023.

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions and proposals, a list of used literary sources and appendices.

Key words of the thesis: accounting, audit, control, intangible assets, classification of NMA, analysis, financial reporting.

Pages – 77, figures – 13, tables – 16, used literary sources – 89.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ В ПП «АСМАЛ»	7
1.1. Економічна сутність нематеріальних активів.....	7
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю операцій з нематеріальними активами.....	18
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ПП «АСМАЛ»	21
2.1. Аналіз фінансово-економічних показників господарської діяльності ПП «АСМАЛ».....	21
2.2. Практичні аспекти ведення обліку нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ».....	39
2.3. Сучасні комп'ютерні технології ведення обліку нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ» та їх практичне застосування	48
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ НА ПРИКЛАДІ ПП «АСМАЛ»	
3.1. Організація та завдання контролю операцій з нематеріальними активами на підприємстві	53
3.2. Методичні прийоми внутрішнього контролю операцій з нематеріальними активами на ПП «АСМАЛ».....	59
3.3. Шляхи удосконалення організації та проведення внутрішнього контролю НМА в ПП «АСМАЛ»	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання значного розвитку набувають нематеріальні активи, які відіграють важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності та інноваційного розвитку підприємств. Вибір теми "Облік і контроль операцій з нематеріальними активами на прикладі ПП «АСМАЛ»» актуальний, адже він дозволяє оцінити ефективність управління цими важливими ресурсами у контексті сучасних умов української економіки.

Проблематику нематеріальних активів вивчали такі українські вчені як О. Гамова, яка аналізувала правові аспекти обліку нематеріальних активів, С. Гевліч, що зосередився на методах їх оцінки, О. Дядун, яка досліджувала механізми контролю, та І. Бойчик та П. Куцик, які вивчали амортизаційні процеси та податкові наслідки обліку цих активів. Також проблематику дослідження нематеріальних активів займалися такі науковці, як Ю. Великий, О. Ляховець, О. Апарова, Н. Опанасюк та ін. Незважаючи на значний внесок цих науковців, у сфері методології обліку та аудиту нематеріальних активів залишаються невирішені спірні питання, що підкреслює необхідність подальших досліджень у даній області.

Мета дослідження полягає в систематизації підходів до обліку та контролю нематеріальних активів, а також в аналізі їх ефективності на ПП «АСМАЛ». Завданням дослідження є виявлення проблем та перспектив ведення обліку нематеріальних активів, розробка рекомендацій щодо оптимізації контрольних процедур.

Основні завдання дипломного дослідження:

- вивчити теоретичні основи організації методики обліку та аудиту нематеріальних активів: це завдання передбачає аналіз наукової літератури і правових документів для визначення поняття нематеріальних активів, їх класифікації, а також вивчення методик оцінювання цих активів;

- здійснити аналіз фінансово-економічних показників господарської діяльності ПП «АСМАЛ»: це завдання передбачає детальне вивчення та оцінку ключових фінансових індексів та оперативних показників, що визначають економічну ефективність підприємства;
- дослідити організацію первинного обліку нематеріальних активів: з'ясувати, як формується документальний потік на підприємстві щодо нематеріальних активів, включаючи реєстрацію прав на активи та їх інвентаризацію;
- проаналізувати організацію методики ведення синтетичного й аналітичного обліку нематеріальних активів на підприємстві: оцінити ефективність існуючих методик обліку, окреслити можливі прогалини та виклики у системі обліку, які потребують вдосконалення;
- запропонувати напрямки удосконалення організації обліку та контролю нематеріальних активів: розробка рекомендацій щодо поліпшення методик обліку та контрольних процедур, які спрямовані на підвищення точності, прозорості та ефективності управління нематеріальними активами.

Об'єкт дослідження - облікові процедури нематеріальних активів на ПП «АСМАЛ».

Предмет дослідження - методи і підходи до обліку та контролю нематеріальних активів.

У ході дослідження застосовані методи аналізу, синтезу, порівняння, а також методи бухгалтерського обліку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання розроблених рекомендацій щодо вдосконалення обліку та контролю нематеріальних активів в управлінні підприємством, що сприятиме підвищенню їх ефективності та забезпеченню прозорості фінансової звітності.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ В ПП «АСМАЛ»

1.1. Економічна сутність нематеріальних активів

У сучасному світі, де динаміка розвитку технологій та інновацій стає визначальним фактором успіху підприємств, особливу увагу привертають нематеріальні активи. Вони є ключем до розкриття нових можливостей для зростання та забезпечення конкурентних переваг на ринку. Ці невідені в матеріальну форму ресурси становлять основу для отримання прибутків та стимулюють інноваційний розвиток компаній. Епоха цифровізації акцентує значення таких активів, як авторські права, торговельні марки, ліцензії, патенти на винаходи або навіть веб-сайти, визнаючи їх важливість не лише для збільшення виробничого потенціалу підприємства, але і для його стратегічного розвитку.

З огляду на цю тенденцію, нематеріальні активи все частіше стають предметом аналізу та обговорень серед вчених-економістів, які досліджують їхню економічну сутність і практичне значення в бізнес-моделях різноманітних компаній. Науковці і практики вказують на важливість розроблення ефективних стратегій управління цими активами, щоб максимально реалізувати їх потенціал і стимулювати ріст та розвиток суб'єктів підприємництва. В контексті цих досліджень, нематеріальні активи визнаються не просто як інструменти для забезпечення поточної діяльності, але й як стратегічні ресурси, що відкривають нові горизонти для інновацій і ведуть за собою весь прогресивний розвиток підприємства [17].

В умовах постійних змін у законодавчій базі та поширенні цифрових технологій особливе значення набуває питання розуміння економічної природи нематеріальних активів в Україні. Ці активи стають каталізатором розвитку бізнесу, проте потребують відповідного законодавчого поля, яке б забезпечило чітке та єдине

розуміння їхньої сутності. Саме тому виникає зростаюча потреба у проведенні аналітичних досліджень для розробки універсальної методології класифікації та відображення нематеріальних активів [23].

Аналіз та узгодження наукових підходів до визначення та класифікації нематеріальних активів має велике значення для створення збалансованої економічної моделі, що враховує інтереси всіх суб'єктів господарювання. Відсутність чіткої класифікації може призводити до складнощів у визначенні бухгалтерського обліку, оцінки вартості та впровадження ефективних стратегій управління цими активами. Таким чином, систематизація відповідної інформації, набуття узгодженого бачення вчених з цього питання створює основу для вдосконалення нормативної бази та розвитку інструментарію ефективного управління нематеріальними активами, забезпечуючи їх захист та правильне використання в економічній діяльності [39].

Нематеріальні активи займають центральне місце у фокусі досліджень сучасної економічної теорії та практики, а знання щодо їх обліку є необхідним для розвитку й вдосконалення господарської діяльності. У роботах як українських, так і міжнародних вчених, облікові аспекти нематеріальних активів стали об'єктом глибокого аналізу, зокрема внесками таких видатних діячів як Г. Дорожко, Ф. Бутинець і І. Бігдан в Україні, а також авторитетів світової економіки, включаючи К. Свейбі, Р. Каплана та Д. Нортона, які займаються дослідженням цієї теми.

Ця широка плідна діяльність науковців у напрямку нематеріальних активів підкреслює важливість знань та інструментів ефективного управління цими унікальними ресурсами. Вони розглядають нематеріальні активи не просто як предмет бухгалтерського обліку, а як ключ до розвитку інновацій, вступу на нові ринки і збільшення цінності підприємства в довготерміновій перспективі. Виділяють також зарубіжних науковців, зокрема П. Друкера та Х. Ітамі, що внесли значний вклад у вивчення використання нематеріальних ресурсів для підвищення ефективності та конкурентоздатності компаній.

Нижче представлено таблицю з узагальненням різних підходів вчених до визначення терміну «нематеріальні активи», обговорених в науковій літературі (див. табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

**Розкриття терміну «нематеріальні активи» в літературних джерелах
[41]**

Автор підходу 1	Визначення 2
Бабіч В. [3, с.59]	Нематеріальні активи – це вирішальні ресурси, які не мають фізичного вираження, але забезпечують компанії додаткові конкурентні переваги та прибутки через авторські права, патенти, комерційні таємниці, товарні знаки, та інші права інтелектуальної власності.
І. Бланк [7, с. 103], А. Турило, О. Корнух [76, с. 173]	Необоротні активи, які не мають речової (матеріальної) форми, що забезпечують здійснення усіх основних видів господарської діяльності.
І. Балабанов [5, с. 33]	Вкладення грошових коштів підприємства (його витрати) в нематеріальні об'єкти, які використовуються в господарській діяльності у тривалому періоді та приносять дохід.
О. Вакур [18, с. 213]	Сукупність усіх невідчутних активів (включаючи інтелектуальний капітал і нематеріальні активи, одержані не в результаті інтелектуальної діяльності), що відповідають вимогам їх визнання активами згідно з національними П(С)БО.
Г.А. Вемі, Д.Г. Шорт [20]	Активи, які фізично не існують та надають власнику право їх використання.
В. Диба [32, с. 481]	Немонетарні активи довгострокового використання, що не мають матеріально-речової форми або матеріальна форма яких не має істотного значення для їхнього використання в господарській діяльності, однак мають вартісну оцінку, можуть бути ідентифіковані та здатні забезпечувати підприємству економічну вигоду.
В. Завгородній, В. Савченко [38, с. 80]	Довгострокові витрати, які повинні приносити дохід протягом певного періоду.
О. Зайковський, В. Комаров [39, с. 14]	Немонетарні активи, що не мають матеріальної форми, сутність яких полягає у праві власності на об'єкти інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності особи, можуть бути ідентифіковані (ототоженні) та утримуються підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він більше року)

продовження табл. 1.1

1	2
	для виробництва, торгівлі та в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам.
О. Коблянська [49]	Будь-які (їх коло залишається невичерпним) безтілесні об'єкти цивільного обігу, що можуть бути капіталізовані підприємством, організацією, установою.
П. Кураков [54]	Належні підприємствам та організаціям цінності, що не є фізичними об'єктами, які мають грошову оцінку та приносять грошовий дохід.
О. Лишиленко [55]	Це доступ до прав власності автора, які захищено правами, «що самі по собі є нематеріальними активами».
В. Палій, В. Палій [70, с. 53–75]	Об'єкти майна, що не мають матеріально-речового змісту або зміст яких не має вирішального значення для продуктивного його використання, або матеріально-речовий зміст яких не розглядається через юридичну обмеженість.
І. Пилипенко [71]	Це складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду.
С. Покропивний [72]	Доступ до прав власності автора, які захищено правами, «що самі по собі є нематеріальними активами».
О. Россомахіна [80, с. 5]	У широкому розумінні це – всі немайнові блага; у вузькому (бухгалтерському розумінні) – ті нематеріальні блага, вартість яких можна з певною гарантією визначити досить точно та відобразити в балансі.
Н. Хорунжак [93, с. 68],	Умовна вартість об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також права користування землею, водними та іншими природними ресурсами.
О. Щур, Т. Олексієнко [96, с. 173].	Немонетарні активи, що не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані, сприяють одержанню підприємством доходу та є довгостроковими правами або перевагами, котрі отримує власник таких прав, витратами на їх придбання (створення) і доведення до стану, придатного для використання за своїм призначенням.

Проаналізувавши різні підходи до розуміння сутності нематеріальних активів, ми можемо дати наступне визначення нематеріальних активів - це ресурси без фізичної субстанції, які використовуються у виробничому процесі, при здійсненні робіт чи наданні послуг, для розвитку комерційної діяльності, а також у інвестиційних та фінансових операціях. Ці активи володіють потенціалом генерувати для підприємства майбутні економічні переваги або підвищувати вартість інших активів, що асоціюються разом із ними.

Узагальнення сутності та природи нематеріальних активів на підставі таблиці 1.1 дозволяє виділити їх ключові ознаки, які графічно ілюстровані на рисунку 1.1.

Рис. 1.1 – Основні ознаки нематеріальних активів

Попри різноманітність поглядів на визначення сутності нематеріальних активів, наукове співтовариство поділилося на дві основні думки: одна група дослідників [1–4] асоціює нематеріальні активи із майновими цінностями підприємства, тоді як інша [5–7] вбачає в них нематеріальні ресурси. Загалом прийнято вважати, що нематеріальні активи представляють собою вартісні активи з верифікованою вартістю, які використовуються на підприємстві протягом тривалого періоду (понад один рік) та від яких очікується отримання майбутньої економічної вигоди [41].

Дослідження, присвячене термінологічному аспекту, дозволяє систематизувати та визначити ключові критерії, за якими актив класифікується як «нематеріальний актив». Узагальнимо критерії визнання нематеріальних активів на рисунку 1.2, що ілюструє умови, необхідні для включення ресурсів до категорії довгострокових активів, які використовуються підприємством протягом тривалого часу для забезпечення його діяльності.

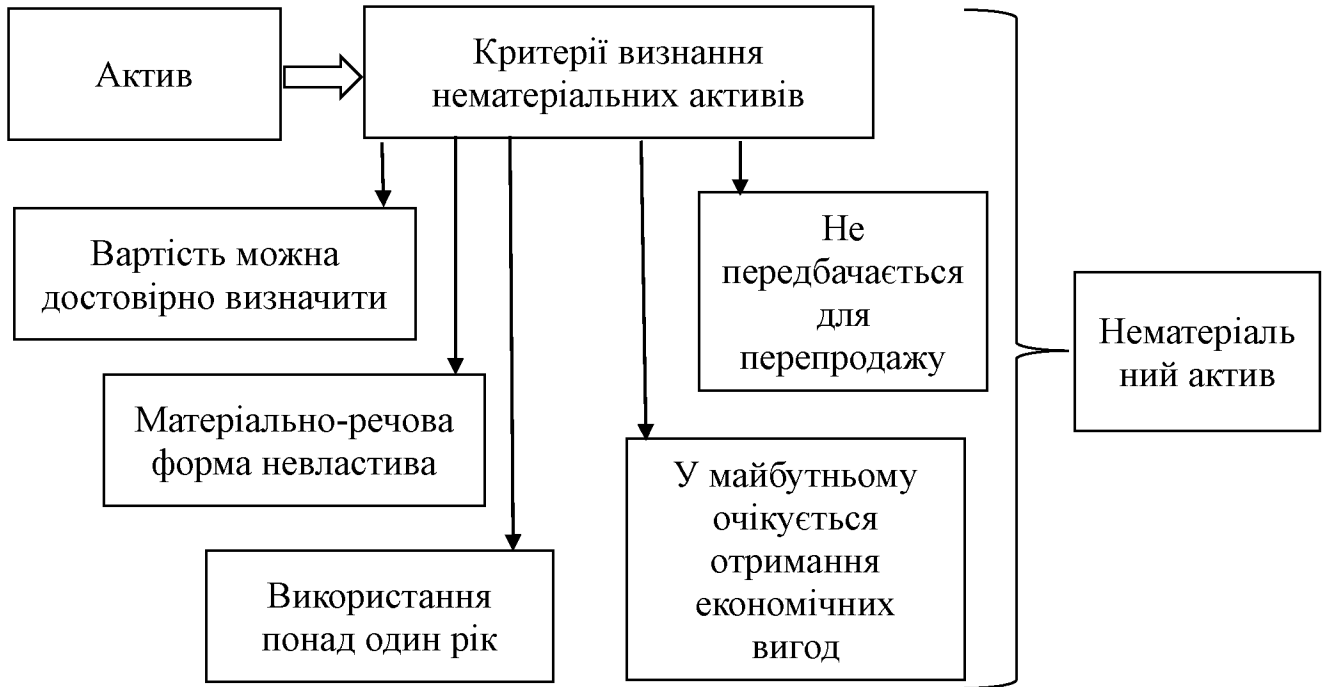

Рис. 1.2 Критерії визнання нематеріальних активів.

Економічна суть нематеріальних активів визначається через ключові функції, які ці активи виконують у діяльності підприємства, а також через їхній вплив на комерційну ефективність бізнесу. Розглянемо загальну характеристику функцій нематеріальних активів в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика функцій нематеріальних активів

№ з/п	Функція	Характеристика
1	2	3
1.	Технологічно-новаторська	Надання виробу особливих технічних характеристик та споживчих властивостей.
2.	Соціальна	Ідентифікація підприємства (бренду) у свідомості споживачів.
3.	Інтелектуальна	Забезпечення конкурентоспроможності виробу.
4.	Правова	Базується на виключному праві, невиключному праві, відшкодуванні завданої шкоди та захисті від протиправних діянь.
5.	Прибуткова	Управління інтелектуальним капіталом з метою перетворення його у прибуток (економічну вигоду).

продовження табл. 1.2

1	2	3
6.	Психологічна	Формування корпоративної культури, пріоритетних цінностей підприємств, комунікаційної системи між окремими його частинами, закріплення у свідомості працівників принципів трудової етики та методів

Хоча кожен нематеріальний актив має свої унікальні характеристики, їх виконавчі функції виявляють ряд загальних властивостей, які можуть бути основою для їх класифікації. У наукових колах існує багато методів поділу нематеріальних активів, кожен з яких підкреслює різні аспекти їхньої ролі та значення в економічній діяльності підприємства. Ці методи класифікації дозволяють не тільки систематизувати нематеріальні активи за певними критеріями, але й сприяють кращому розумінню їх стратегічного впливу на розвиток компанії.

В рамках виділення певних класифікаційних ознак нематеріальних активів вчені виокремлюють кілька ключових компонентів, які мають значення для підприємства, включаючи:

1. Людський та структурний капітал (Л. Едвінсон та М. Мелоун) - охоплює нематеріальні активи, пов'язані з характеристиками робочої сили, особистостями працівників, їхньою мотивацією, інвестиціями в розвиток персоналу та продуктивністю праці [99].

2. Індивідуальна компетентність, внутрішня та зовнішня структура підприємства (К.-Е. Свейбі) - підход, що акцентує увагу на внутрішній компетентності організації та її структурному устрої [100].

3. Клієнтський капітал (Х. Сент-Онж) - включає нематеріальні активи у вигляді бази даних клієнтів, відносин з ними, а також ділову репутацію підприємства [101].

4. Організаційний капітал (М. Армстронг) - описує нематеріальні активи, пов'язані з системою менеджменту, організацією бізнес-процесів, а також внутрішніми політиками і стилями керівництва [2].

5. Клієнтський та партнерський капітал (Ю. Х. Даум) - акцентує на відносинах із зовнішніми інвесторами та акціонерами, спрямованих на зростання капіталізації та привабливості для інвестицій [102].

6. Капітал установи та взаємодії з інститутами ринку (А. М. Колот) - відображає нематеріальні активи в контексті соціальних комунікацій та суспільної репутації підприємства [51].

7. Вартість бренду (О. М. Вакульчик та Г. Л. Ступнікер) - фокусується на ідентифікації та цінності бренду як нематеріального активу [19].

8. Емоційний капітал (Й. С. Ситник) - акцентує на значенні емоційного впливу на стосунки всередині та ззовні організації [84].

Ці компоненти відображають широкий спектр нематеріальних активів, кожен з яких має своє особливе значення для ефективного функціонування та розвитку підприємства [48, с.198-199].

У сучасній економічній літературі існує значна різноманітність підходів до структурування нематеріальних активів, що часто викликає певні складнощі при їх практичному застосуванні. Це різноманіття підходів не завжди дозволяє об'єктивно оцінити реальну вартість активів, а також комплексно визначити їх вклад у загальний успіх компанії. Відсутність уніфікованого зіставлення характеристик та властивостей ускладнює облік та фінансову звітність, що може призвести до непрозорості фінансових документів і, як наслідок, до зниження інвестиційної привабливості підприємства [48].

В результаті виникає необхідність у формуванні нового, більш ефективного переліку структурних складових нематеріальних активів. Такий перелік має враховувати не тільки традиційні параметри активів, але й стандартизувати процеси визнання та обліку нематеріальних активів, зробити їх більш прозорими та зрозумілими для аналітиків та інвесторів. Основними ознаками визначення нематеріальних активів, як об'єктів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, є такі (рис. 1.3).

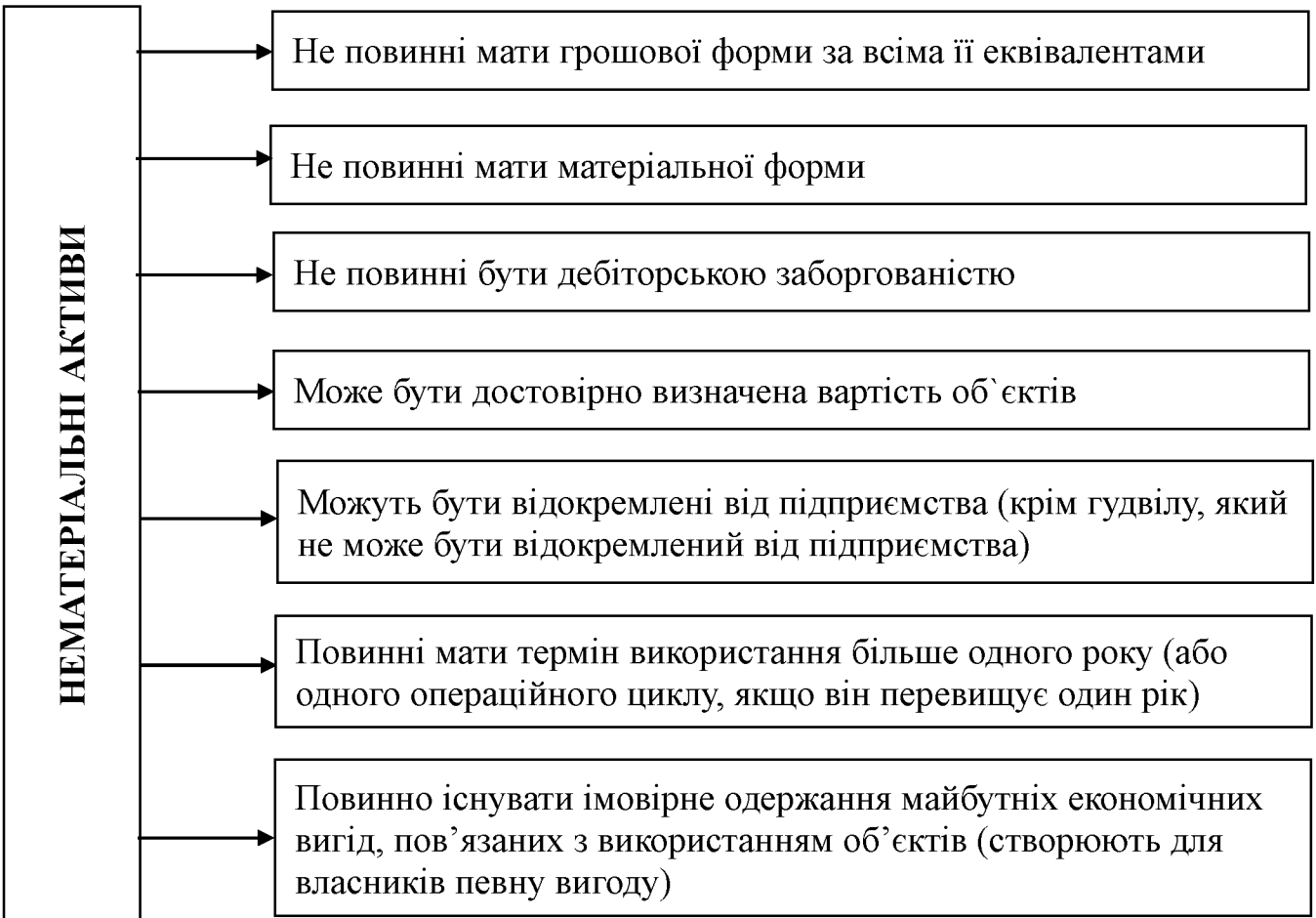

Рис. 1.3 Ознаки визнання нематеріальних активів

У контексті обліку, нематеріальні активи мають специфічні характеристики з облікової точки зору щодо нарахування та списання на витрати підприємства амортизації, оцінки терміну корисного використання та, відповідно, списання їх вартості на операційні витрати підприємства. Вивчаючи різноманітність нематеріальних активів, важливо адекватно класифікувати їх за обліковими категоріями, що зумовлено їх функціональною роллю в економічній діяльності організації. Підприємства, що володіють значним портфелем таких активів, стикаються з необхідністю їх точної оцінки і правильної категоризації, що впливає на методикку розподілу вартості активів у часі [67].

Процес класифікації нематеріальних активів критично важливий для розуміння того, як і коли вартість цих активів повинна відобразитися в обліку,

особливо з огляду на їх здатність до прогнозованого перенесення вартості на витрати організації протягом визначеного періоду (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація нематеріальних активів

Ознака	Види
Згідно з планом рахунків бухгалтерського обліку	– права користування природними ресурсами; – права користування майном; – права на комерційні позначення; – права на об’єкти промислової власності; – авторське право та суміжні з ним права; – інші нематеріальні активи
За строком корисного використання	– функціонуючі; – не функціонуючі
За ступенем відчуження	– відчужувані; – невідчужувані
За ступенем правової захищеності	– захищаються охоронними документами; – не захищені
За оборотністю	– поточні; – довгострокові
За ступенем впливу на фінансові результати	– здатні безпосередньо приносити дохід; – опосередковано впливають на фінансові результати
За способом створення	– власні; – пайові; – придбані зі сторони

Аналіз різноманітності нематеріальних активів та розуміння їх приналежності до певної класифікаційної групи є ключовим аспектом управління корпоративними ресурсами. Компанії, які володіють широким спектром нематеріальних активів, стикаються з необхідністю їх точної класифікації. Визначення відповідної класифікаційної групи вимагає аналізу ролі та внеску кожного активу у господарську діяльність підприємства. Це особливо важливо, адже кожен нематеріальний актив має свій термін корисного використання, на протязі якого його вартість має бути розподілена на періодичні витрати підприємства. Ефективне

управління цим процесом не тільки оптимізує фінансову звітність, але й сприяє стратегічному плануванню та забезпеченню фінансової стабільності.

У процесі дослідження економічної сутності нематеріальних активів розкривається їх значна роль у сучасній економіці та стратегічне значення для розвитку та ефективності підприємства. Нематеріальні активи, які охоплюють авторські права, патенти, торговельні марки, ноу-хау та інші інтелектуальні цінності, стають вирішальними факторами в конкурентній боротьбі, сприяючи зростанню прибутковості, інноваційності та розвитку бізнесу [78].

Аналіз наукових робіт та джерел показує, що вчені та практики приділяють велику увагу визначенню та класифікації нематеріальних активів, їх оцінці та обліку. Усвідомлення важливості управління цими активами підкреслює потребу в розробці ефективних методів оцінки, відображення у фінансовій звітності та напрацюванні стратегій їх використання для досягнення конкурентоспроможності та розвитку підприємства.

З урахуванням ролі нематеріальних активів у створенні доданої вартості та розвитку інновацій потрібен подальший розвиток нормативної бази та вдосконалення практик обліку та аналізу цих активів. Визнання їх як ключового елемента сучасної бізнес-моделі потребує адаптації управлінських та облікових підходів для оптимізації їх використання і забезпечення сталого розвитку підприємств.

Таким чином, нематеріальні активи відіграють вирішальну роль у успішному розвитку та забезпеченні конкурентоспроможності сучасного підприємства, що вимагає від менеджменту глибокого розуміння їхньої сутності, а також ефективних інструментів управління та обліку.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю операцій з нематеріальними активами

В умовах сучасного економічного простору України важливу роль відіграє чітке нормативно-правове регулювання обліку та контролю операцій з нематеріальними активами. Відповідність діяльності підприємства законодавчим вимогам є запорукою його стабільного розвитку та надійності. Облік нематеріальних активів в Україні регулюється комплексом законодавчих та нормативних актів, які мають на меті забезпечити унормування таких операцій, виходячи з принципів прозорості, повноти та дійсності інформації.

Організацію та методи обліку нематеріальних активів не можна розглядати окремо від питань регуляторного забезпечення, оскільки законодавче середовище має вирішальний вплив, на який інформація про нематеріальні активи розкривається у корпоративних звітах. У табл. 1.4 подано погляди вчених на природу нормативно-правового регулювання обліку.

Таблиця 1.4

Визначення сутності нормативно-правового регулювання обліку

Автор, джерело	Сутність нормативно-правового регулювання обліку
1	2
Диба В. [32, С.475]	Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю — це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі.
Зепп А. М., та ін. [43, с. 19]	Правове регулювання являє собою діяльність держави з внесення організованості, впорядкованості в різні сфери бухгалтерського життя. Стрижнем і основою правового регулювання служить законодавство - сукупність загальнообов'язкових правових актів, що видаються органами державної влади з дотриманням певної процедури і у встановленій формі.
Кузьмін В. [53, с. 8]	Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку являє собою сукупність законодавчих, нормативних правових та методичних

продовження табл. 1.4

1	2
	документів, затверджених вищими органами влади України, які безпосередньо регулюють сферу бухгалтерського обліку.
Осовська Г. В. [68, с. 229]	Під системою нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку варто розуміти сукупність законодавчих, нормативних актів та інших документів, що стосуються бухгалтерського обліку

Відповідно до поглядів вітчизняних науковців, структура нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні складається з чотирьох рівнів, що дозволяє створити узагальнену і цілісну систему правових норм і стандартів, регулюючих обліковий процес. Враховуючи цей підхід, можна адаптувати таку систематизацію специфічно до обліку нематеріальних активів (див. рис 1.4).

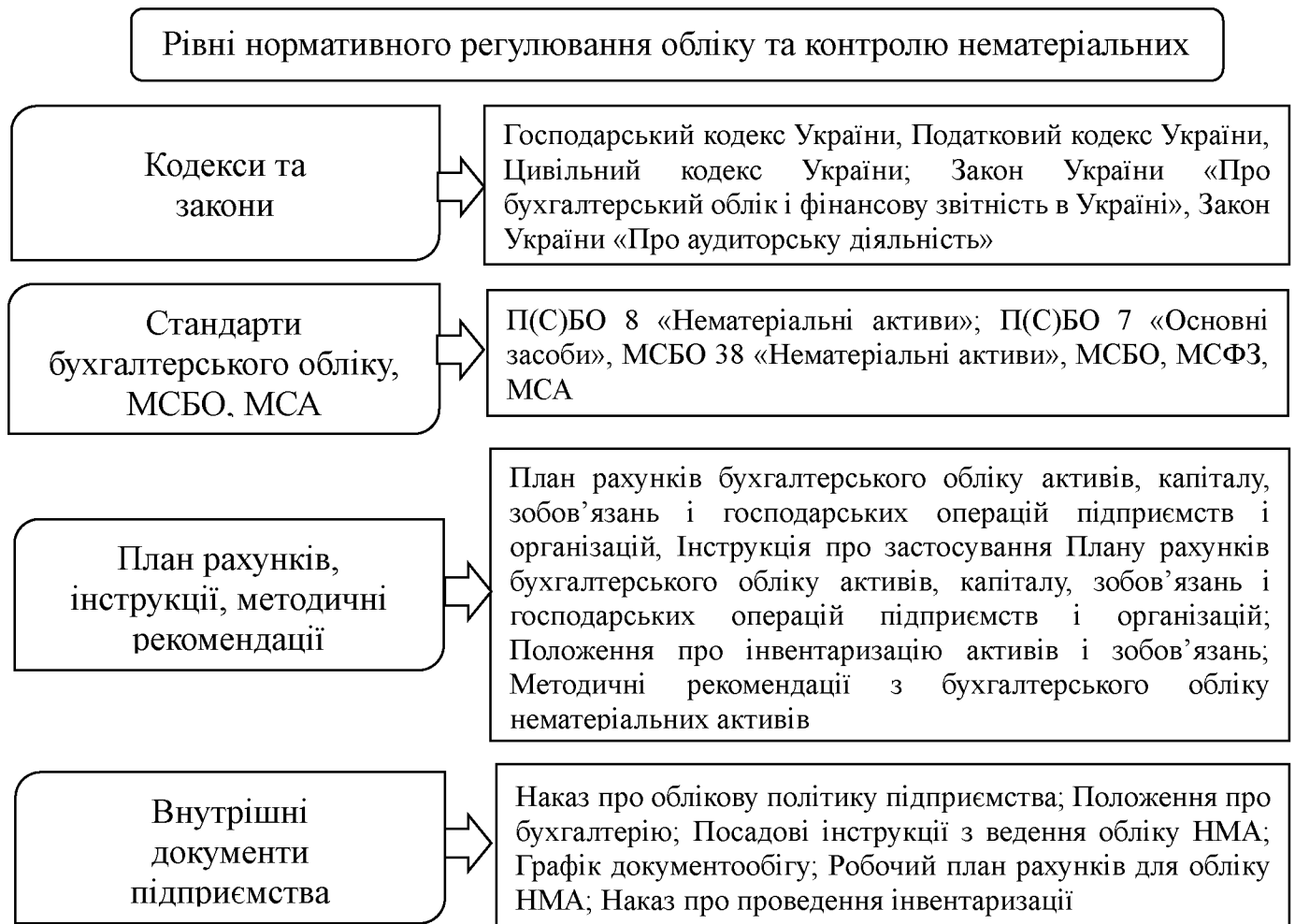

Рис. 1.4 Рівні нормативного регулювання обліку та контролю нематеріальних активів підприємства [69]

У контексті забезпечення системи бухгалтерського обліку в Україні, структурування нормативно-правового регулювання виступає як ключовий інструмент забезпечення ефективності та прозорості фінансової діяльності. Перші три рівні цієї системи мають державний характер і є обов'язковими до виконання всіма економічними суб'єктами на території України. Це забезпечує уніфікацію обліку та ведення документації відповідно до загальноприйнятих норм і стандартів. В контексті Приватного підприємства "АСМАЛ", такий підхід дозволяє створити надійну базу для ведення обліку нематеріальних активів, гарантуючи їх відповідність вимогам чинного законодавства.

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" виступає основним елементом цієї системи, формуючи правове поле для всієї сфери бухгалтерського обліку, включно з нематеріальними активами. Важливим аспектом є забезпечення підприємству права самостійно обирати облікову політику, що включає визначення форми бухгалтерського обліку, систему реєстрів, порядок реєстрації фінансових операцій та методикку їхнього узагальнення. Таке право дає можливість "АСМАЛ" адаптувати обліковий процес до власних потреб і особливостей, одночасно забезпечуючи вимоги державного регулювання.

Документи четвертого рівня, формовані безпосередньо на підприємстві, дають змогу деталізувати та пристосувати облікову систему "АСМАЛ" до специфічних потреб і завдань. Це напрямок включає внутрішні правила, інструкції, положення, які враховують особливості власної діяльності підприємства, забезпечуючи при цьому високий рівень управління та контролю за нематеріальними активами.

Таким чином, нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та контролю операцій з нематеріальними активами на різних рівнях формує всебічну та збалансовану основу для обліку, забезпечуючи відповідність до державних норм і потреби підприємства у гнучкому управлінні своїми активами [69].

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ПП «АСМАЛ»

2.1. Аналіз фінансово-економічних показників господарської діяльності ПП «АСМАЛ»

У сучасному економічному укладі, де конкуренція та інновації стають вирішальними факторами успіху, детальне вивчення та аналіз виробничо-господарської діяльності підприємств набуває стратегічної важливості. ПП "АСМАЛ", будучи активним учасником господарського життя, представляє унікальний інтерес для дослідження в рамках дипломної роботи з обліку і контролю операцій з нематеріальними активами. Це підприємство, яке розпочало свою діяльність з певним набором стратегічних задач та цілей, сьогодні демонструє результати господарювання, що є свідченням ефективності обраного курсу та управлінських рішень. Розгляд виробничо-господарської діяльності ПП "АСМАЛ" дає змогу не лише вивчити особливості застосування сучасних підходів до ведення бізнесу, але й оцінити специфіку управління нематеріальними активами, які відіграють ключову роль у стабільності та розвитку компанії.

Приватне підприємство «АСМАЛ» розташоване за юридичною адресою: Україна, 79035, Львівська область, місто Львів, вулиця Зелена, будинок 105. Заснована компанія була відповідно до Свідоцтва про державну реєстрацію та відтоді активно діє на ринку, займаючись важливою господарською діяльністю в рамках сучасної економіки країни. Власник і директор компанії Ризік Уляна Романівна, під її керівництвом ПП "АСМАЛ" досягло значних успіхів та визнання на ринку.

На основі аналізу статуту ПП "АСМАЛ", можна висвітлити основні аспекти виробничо-господарської діяльності цього підприємства. Через свою мету і сферу діяльності, ПП "АСМАЛ" виявляє себе як багатогранний учасник господарського

процесу в Україні, з акцентом на виконання широкого спектру комерційних завдань і послуг.

Статут визначає основну мету ПП "АСМАЛ", як реалізацію максимального спектру послуг і товарів, що відповідає потребам сучасного господарського простору України. Це охоплює виробництво, торгівлю, розповсюдження та інші сфери економічної діяльності, як внутрішнього, так і міжнародного характеру.

ПП "АСМАЛ" конкретизує свою діяльність через широкий діапазон послуг та товарів, зокрема у сфері споживчого ринку, інвестицій, експорту-імпорту товарів та услуг, що доводить про високий рівень адаптивності підприємства до ринкових умов.

Підприємство має право на здійснення ведення господарської діяльності на основі чинного законодавства України, що надає йому можливість для широкої комерційної практики в державі. Це включає не тільки виробництво і продаж продукції власного виробництва, але й імпорт-експорт, реалізацію бізнес-послуг, організацію робіт та інше.

ПП "АСМАЛ" згідно зі статутом, ідентифікує свої права на здійснення фінансових операцій, включно з отриманням кредитів, відкриттям рахунків у фінансових установах, здійсненням інвестицій і т.д., що підкреслює стійку фінансову стратегію розвитку. ПП "АСМАЛ" має чіткі регулятиви щодо дотримання законодавчих норм і стандартів, забезпечуючи таким чином справедливу і відкриту діяльність на господарському ринку.

Основний вид діяльності ПП "АСМАЛ" полягає у веденні бізнесу в сфері ветеринарних послуг і продажу ветеринарних продуктів. ПП "АСМАЛ" володіє правами на торгову марку «ВЕТеринарний МАРКЕТ» і на основі цього договору надає франчайзі невиключне право на використання цієї торгової марки для ведення ветеринарного бізнесу.

Франчайзер, тобто ПП "АСМАЛ", забезпечує франчайзі підтримку в частині організаційно-технічної бази, навчання методикам ведення бізнесу, що встановлені

компанією, і є основою комерційного успіху. До об'єктів інтелектуальної власності, які передаються у франчайзі для використання, належать не тільки торгові марки, але й ділова репутація, підприємницький досвід, маркетингові технології, а також комерційна інформація [18].

Така модель співпраці дозволяє франчайзі ефективно і якісно надавати ветеринарні послуги та продукти кінцевим споживачам, застосовуючи перевірені та успішні методики франчайзера, що в свою чергу сприяє визнанню та популяризації торгової марки на території України. Це сприяє створенню уніфікованих стандартів обслуговування, підвищенню якості обслуговування клієнтів, збільшенню продажів та, відповідно, зростанню прибутку спільного бізнесу.

Підписання угоди франчайзингу між ПП "АСМАЛ" та франчайзі ініціює початок взаємовигідної співпраці у сфері ветеринарних послуг та продажу ветеринарних продуктів. Цей процес є комплексним і багатогранним, охоплюючи низку етапів, від офіційного формування угоди до практичної реалізації бізнес-моделі та отримання винагороди. Нижче наведено ключові етапи цього процесу, розглянуті через призму виробничо-господарської діяльності та відповідних процедур.

1. Підготовчий етап та підписання угоди

На початковому етапі сторони проводять ретельний аналіз можливостей співпраці, оцінюють ризики, переваги та очікувані результати. Переговорний процес включає узгодження умов співпраці, визначення зобов'язань кожної сторони, обговорення фінансових аспектів, в тому числі розміру вступних та роялті платежів, а також конкретних умов використання торгової марки. Успішні переговори завершуються підписанням договору франчайзингу, який є юридичним документом, що фіксує всі аспекти співпраці.

2. Взаємодія з фірмовим стилем і брендом

Наслідком підписання договору є надання франчайзі права на використання товарного знаку, фірмового стилю, унікальних технологій та бізнес-моделей

франчайзера. Франчайзі отримує доступ до детальних рекомендацій щодо оформлення торгових точок, вимог до персоналу, мерчандайзингу, рекламних матеріалів та іншої важливої інформації. Це вимагає від обох сторін виконання певних процедур з підготовки відповідних навчальних і організаційних матеріалів, а також документів, які б регламентували основи взаємодії.

3. Навчальні програми та підтримка

Франчайзер зобов'язується забезпечити франчайзі відповідну підтримку, що включає навчання, консультації з управління бізнесом, маркетингу, продажів, а також надання інформаційних та методичних матеріалів. Практично це означає проведення тренінгів, вебінарів, організацію доступу до внутрішньої інформаційної системи франчайзера і встановлення каналів зворотного зв'язку.

4. Ведення діяльності та контроль якості

На етапі розгортання бізнесу, франчайзі веде діяльність відповідно до стандартів та рекомендацій франчайзера. Це передбачає ведення обліку, здійснення покупок через рекомендованих постачальників, застосування встановлених методик роботи та контроль якості послуг. Франчайзер, в свою чергу, здійснює періодичний аудит для забезпечення відповідності діяльності встановленим стандартам.

5. Фінансові операції і отримання винагороди

Франчайзі, діяльність якого є успішною і прибутковою, регулярно сплачує роялті франчайзеру, що є однією із ключових умов франчайзингової угоди. Винагорода франчайзера включає вступні внески, періодичні роялті, а також платежі за консультації та додаткові послуги. Ведення фінансового обліку, податкова звітність, сплата відповідних платежів виконуються відповідно до законодавства та домовленостей сторін угоди [39].

Процес від підписання угоди франчайзингу до отримання винагороди є комплексним і вимагає від обох сторін активної взаємодії, дотримання узгоджених стандартів і процедур. Виконання кожного з цих кроків підкріплюється відповідною

документацією. Успішне дотримання процесів гарантує стабільний вхідний дохід для франчайзера та стійкий розвиток бізнесу для франчайзі.

Аналіз та оцінка основних фінансово-економічних показників діяльності Приватного підприємства "АСМАЛ" займає центральне місце в дослідженні ефективності його господарської активності. Здійснення аналізу передбачає всебічне вивчення та інтерпретацію ключових параметрів, які відображають фінансовий стан підприємства, його прибутковість, ліквідність та інвестиційну привабливість, що разом формують об'єктивну картину економічного потенціалу та стратегічних перспектив розвитку ПП "АСМАЛ".

Ключовою основою для проведення всебічного аналізу фінансової та господарчої активності будь-якого підприємства служать дані, зібрані за допомогою бухгалтерського обліку та відображені у фінансовій звітності. Саме така інформація містить найбільший обсяг показників, що потребують детального вивчення та аналізу для оцінки ефективності діяльності підприємства. Для аналізу фінансово-господарської діяльності Приватного підприємства "АСМАЛ" застосовувалися форми звітності (див. додатки А-С).

«Основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [22].

Джерелом інформації про стан основних засобів є форма №1-м «Фінансова звітність малого підприємства. Дані балансу дозволяють обчислити коефіцієнти зносу, придатності, оновлення і вибуття основних засобів.

Грунтуючись на даних фінансової звітності ПП «АСМАЛ» представимо динаміку показників стану основних засобів у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники стану основних засобів
ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Первісна вартість, тис. грн.	110,1	257,7	355,2	147,6	97,5	134,06	37,83
Знос, тис. грн.	60,2	87,5	146,2	27,3	58,7	45,35	45,35
Залишкова вартість, тис. грн.	49,9	170,2	209	120,3	38,8	241,08	241,08
Вартість введених ОЗ, тис. грн.	34	137,3	181,3	103,3	44	303,82	303,82
Вартість ОЗ, що вибули, тис. грн.	12,8	39,1	56,7	26,3	17,6	205,47	205,47
Коефіцієнт зносу, %	54,68	33,95	41,16	-20,72	7,21	-37,90	-37,90
Коефіцієнт придатності, %	45,32	66,05	58,84	20,72	-7,21	45,72	45,72
Коефіцієнт оновлення, %	68,14	80,67	86,75	12,53	6,08	18,39	18,39
Коефіцієнт вибуття, %	25,65	22,97	27,13	-2,68	4,16	-10,44	-10,44

Аналіз стану основних засобів Приватного підприємства "АСМАЛ" за період з 2021 по 2023 роки свідчить про значні, що відбулись певні зміни за досліджуваний період. Зокрема, первісна вартість основних засобів значно зросла з 110,1 тис. грн. у 2021 році до 355,2 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про інвестиції в розширення та оновлення основних фондів на 145,6 тис. грн. в 2022 році та ще на 97,5 тис. грн. в наступному році. Темп зростання по роках становить відповідно 134,06% та 37,83%.

Знос активів за аналізований період збільшився на загал з 60,2 тис. грн. до 146,2 тис. грн., темпи амортизації показують зростання на 45,35% у період з 2021 по 2022 рік та ще на 45,35% з 2022 по 2023 рік, підтверджуючи активне відновлення

та амортизаційну політику підприємства. Значне збільшення залишкової вартості з 49,9 тис. грн. до 209 тис. грн. у вказаний період (зростання на 241,08% в 2022 році та ще на 241,08% в 2023 році) свідчить про ефективні інвестиції та управління активами підприємства.

Коефіцієнт оновлення основних засобів підтверджує активність інвестування компанії в основні засоби з показником зростання з 68,14% у 2021 році до 86,75% у 2023 році. Водночас коефіцієнт вибуття основних засобів змінюється в межах від 22,97% до 27,13%, що вказує на структурні зміни у складі основних засобів, спрямовані на підвищення загальної ефективності та продуктивності підприємства.

З метою дослідження ефективності використання основних засобів на ПП «АСМАЛ» необхідно проаналізувати динаміку зміни таких показників, як фондомісткість, фондovіддача, фондоозброєність та фондорентабельність. Розрахунок зазначених показників представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники ефективності використання основних засобів
ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг реалізації товарів (послуг), тис. грн.	216,9	172,7	746,1	-44,2	+573,4	-20,38	+332,02
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	50,1	183,9	306,4	+133,8	+122,5	+267,07	+267,07
Прибуток, (збиток), тис.грн.	65,4	114,2	73,9	+48,8	-40,3	+74,62	+74,62
Середньоспискова чисельність, осіб	2	5	7	+3	+2	+150,00	+150,00
Фондовіддача, грн./грн.	4,33	0,94	2,44	-3,39	+1,50	-78,31	-78,31
Фондомісткість, грн.	0,23	1,06	0,41	+0,83	-0,65	+361,01	+361,01
Фондоозброєність, тис. грн.	25,05	36,78	43,77	+11,73	+6,99	+46,83	+46,83
Фондорентабельність %	130,54	62,10	24,12	-68,44	-37,98	-52,43	-52,43

Аналіз показників ефективності використання основних засобів згідно даних таблиці 3.2 свідчить про значні коливання в діяльності підприємства, які позначились на результатах його роботи. Зокрема, спостерігається значне зниження в обсязі реалізації товарів і послуг у 2022 році порівняно з 2021 роком на 20,38%, а у 2023 році подальше зростання на 332,02% свідчить про значне відновлення господарської активності та успішне розширення діяльності ПП «АСМАЛ».

Середньорічна вартість основних засобів показує ріст на 267,07% і є одним із вирішальних факторів збільшення приросту обсягу реалізації товарів (послуг) у 2023 році. Це може вказувати на інвестиції в модернізацію та/або розширення виробничих потужностей.

Фондовіддача, що суттєво знизилася у 2022 році на -78,31%, демонструє певні проблеми з ефективністю використання основних засобів, але її подальше зростання у 2023 році можна розглядати як поліпшення ситуації. Зміни у фондомісткості та фондоозброєності також відображають процеси оновлення основних засобів та впровадження більш ефективного обладнання.

«Оборотні засоби — засоби, що перебувають у розпорядженні підприємства і можуть бути переведені в готівку протягом одного виробничого циклу або року у виробничі оборотні й обігові фонди, джерелами утворення яких є власні й притримані до них позикові й залучені засоби» [24]. Аналіз оборотних засобів підприємства відіграє критичну роль у виявленні ефективності управління поточними активами та оптимізації фінансових потоків організації. Такий аналіз дозволяє виявити потенціал для підвищення ліквідності та забезпечення фінансової стабільності, а також ідентифікувати можливості для зменшення витрат і збільшення обсягу вільних коштів, наявних для розширення операційної діяльності та інвестицій.

Динаміку показників ефективності використання оборотних засобів підприємства доцільно представити у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники ефективності використання оборотних засобів
 ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг реалізованої продукції (послуг), тис. грн.	216,9	172,7	746,1	-44,2	573,4	-20,38	332,02
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	177,2	49,7	418,9	-127,5	+369,2	-71,95	-71,95
Коефіцієнт оборотності	1,22	3,47	1,78	2,25	-1,69	+183,88	+183,88
Коефіцієнт завантаження	0,82	0,29	0,56	-0,53	+0,27	-64,77	-64,77
Число днів в аналізованому періоді (році), дні	360	360	360	x	x	x	x
Тривалість обороту, дні	294,11	103,60	202,12	-190,51	98,52	-64,77	-64,77

Аналіз ефективності використання оборотних засобів ПП "АСМАЛ" за період з 2021 по 2023 роки відображає ключові тенденції та зміни у фінансовій діяльності підприємства, які впливають на його здатність генерувати доходи та ефективно управляти своїми ресурсами. Аналізуючи дані таблиці 3.3 можемо спостерігати значне зниження середньорічної вартості оборотних активів у 2022 році на 71,95% від 2021 року за негативних обставин змінилося кардинальним зростанням на 369,2 тис. грн. у 2023 році, що може свідчити про інвестування в активи для подальшого зростання.

Підвищення коефіцієнта оборотності з 1,22 у 2021 році до 3,47 у 2022 році вказує на більш ефективне використання оборотних активів, однак у 2023 році спостерігається зниження до 1,78. Зменшення тривалості обороту з 294,11 днів у

2021 році до 103,60 днів у 2022 році, а потім зростання до 202,12 днів у 2023 році відображає зміни у швидкості обігу оборотних активів та здатності підприємства перетворювати ці активи в доход.

Підсумовуючи, слід вказати, що динаміка показників ефективності використання оборотних засобів у ПП "АСМАЛ" свідчить про важливість адаптації управлінських стратегій до змінюваних ринкових умов. Здатність підприємства регулювати свій фінансовий стан та оптимізувати використання оборотних активів є ключовим фактором забезпечення його фінансової стабільності та зростання.

Трудові ресурси відіграють центральну роль у розвитку економіки та продуктивності будь-якого підприємства. Саме кваліфіковані, мотивовані та ефективно організовані людські ресурси становлять основу для інновацій, зростання та конкурентоспроможності в сучасному бізнес-середовищі. В якості основного двигуна прогресу, трудові ресурси забезпечують виконання виробничих процесів, а також реалізацію ідей та стратегій розвитку.

Питання значення людських ресурсів для досягнення організаційних та економічних цілей активно висвітлюється численними вченими та дослідниками. Один із них, Пітер Друкер, відомий американський теоретик управління, зазначав: "Найважливішими активами організації є люди. Насправді, єдиний обґрунтований вибір в інвестиціях в ресурси - це інвестиції в людські ресурси" [48]. Ця цитата відображає концепцію, згідно з якою успіх та стабільність організації значною мірою залежать від її здатності розвивати, використовувати та мотивувати своїх працівників, створюючи умови для їхнього професійного та особистісного зростання.

Таким чином, управління трудовими ресурсами і розробка ефективних стратегій їх використання стають невід'ємною складовою стратегічного планування в компанії, що аспірує на лідерство в своїй галузі. Досвід та компетенції працівників, їх здобутки та інноваційний потенціал суттєво впливають на

ефективність робочих процесів, якість продукції та послуг, репутацію компанії та, врешті-решт, на її фінансові результати.

Основні показники ефективності використання трудових ресурсів в ПП «АСМАЛ» відображено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Показники ефективності використання трудових ресурсів

ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг реалізованих товарів (послуг), тис. грн.	216,9	172,7	746,1	-44,2	+573,4	-20,38	332,02
Прибуток (збиток) тис. грн.	65,4	114,2	73,9	+48,8	-40,3	+74,62	+74,62
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	2	5	7	+3	+2	+150,0	+150,0
Продуктивність праці, тис. грн.	108,4 5	34,54	106,59	-73,91	+72,05	-68,15	-68,15
Фонд оплати праці працівників, тис. грн. всього	465,6	759,9	913,8	294,3	+153,9	+63,21	+63,21
Середньомісячна заробітна плата працівника, грн.	19400,	12665,	10878,5	-6735,00	-1786,50	-34,72	-34,72
Затратомісткість, тис. грн.	2,15	4,40	1,22	+2,25	-3,18	+104,9	+104,9
Затратовіддача, тис. грн.	0,47	0,23	0,82	-0,24	+0,59	-51,21	-51,21

Аналізуючи дані табл. 3.4 бачимо, що середньооблікова чисельність працівників зросла за досліджуваний період, водночас продуктивність праці в 2022 році знизилася на 68,1% порівняно з 2021 роком, що показує зменшення ефективності використання людських ресурсів, але в 2023 році спостерігається її зростання на 72,0%, що може вказувати на успішні зусилля щодо підвищення ефективності праці.

Фонд оплати праці зростає протягом усього періоду аналізу, що співвідноситься з збільшенням середньої чисельності працівників, тоді як середньомісячна заробітна плата в 2022 році знижується на 50,82%, але в подальшому підвищується до майже початкового рівня в 2023 році. Зміни в оплаті праці можуть відображати адаптацію підприємства до зовнішніх економічних умов.

Затратомісткість підвищується в 2022 році, що показує збільшення витрат на виробництво одиниці продукту, але знижується в наступному році, це може вказувати на покращення управління витратами. Затратовіддача, на відміну, показує зниження ефективності використання ресурсів у 2022 році, але також зазнає поліпшення у 2023 році. Цікавим є позитивний тренд у продуктивності праці та обсязі реалізації товарів у 2023 році, що може бути результатом впровадження нових технологій, оптимізації процесів або успішного маркетингу. Водночас коливання в середньомісячній заробітній платі та затратомісткості вимагають уваги керівництва щодо управління витратами та стимулювання ефективності трудових ресурсів.

Динаміка формування чистого прибутку ПП «АСМАЛ» представлена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка формування чистого прибутку
ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг), тис. грн.	216,9	172,7	746,1	-44,2	+573,4	-20,38	332,02
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0	0	484,6	0	+484,6	0	0
Валовий прибуток	216,9	172,7	216,5	-44,2	+43,8	-20,38	-43,83
Інші операційні доходи	0	0	0	0	0	0	0
Інші операційні витрати	151,50	58,50	187,60	-93,00	+129,10	-61,39	+220,68

продовження табл. 2.5

Прибуток від операційної діяльності	65,40	114,20	73,90	48,80	-40,30	+74,62	-35,29
Прибуток до оподаткування	65,40	114,20	73,90	48,80	-40,30	+74,62	-35,29
Витрати з податку на прибуток	11,80	20,60	13,30	8,80	-7,30	+74,58	-35,44
Чистий прибуток	53,60	93,60	60,60	40,00	-33,00	+74,63	-35,26

Аналіз динаміки формування чистого прибутку Приватного підприємства "АСМАЛ" за період з 2021 по 2023 роки висвітлює цікаву та неоднозначну картину фінансових результатів підприємства. В цьому періоді спостерігалися значні коливання, які впливають на загальну оцінку ефективності господарської діяльності. Чистий дохід "АСМАЛ" знизився у 2022 році на 20,38% порівняно з 2021 роком, що могло бути результатом зменшення обсягів продажу або змін у цінах. Проте, у 2023 році спостерігається різке зростання чистого доходу на 332,02%, що свідчить про значне підвищення продажів або впровадження успішних стратегій маркетингу.

Незважаючи на зростання доходів у 2023 році, валовий прибуток залишився майже незмінним у порівнянні з 2021 роком, що може свідчити про значне зростання собівартості продукції, введеної у 2023 році.

Інші операційні витрати зазнали зниження у 2022 році на 61,39% від попереднього року, а потім значного зростання на 220,68% у 2023 році, що могло негативно вплинути на операційну прибутковість.

За період аналізу чистий прибуток "АСМАЛ" спочатку зріс у 2022 році на 74,63%, що може свідчити про ефективне управління витратами та/або підвищення маржинальності. Однак, у 2023 році чистий прибуток зазнав зниження на 35,26% порівняно з 2022 роком, що може вказувати на зростання податкових витрат або збільшення інших неконтрольованих витрат.

Розрахунок показників рентабельності представимо в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Показники рентабельності
ПП «АСМАЛ» за 2020-2023 роки**

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	216,9	172,7	746,1	-44,2	+573,4	-20,38	+332,02
Середня сума загального капіталу тис. грн.	2231,8	2997,9	3641	+766,1	+643,1	+34,33	+34,33
Середня сума оборотного капіталу, тис. грн.	177,2	49,7	418,9	-127,5	+369,2	-71,95	-71,95
Середня сума основного капіталу, тис. грн.	2024,5	2918,1	3222	+893,6	+303,9	+44,14	+44,14
Виручка від реалізації, тис. грн.	65,4	114,2	73,9	+48,8	-40,3	+74,62	+74,62
Рентабельність, в % до:	0,03	0,04	0,02	+0,01	-0,02	+29,99	+29,99
• загального капіталу							
• оборотного капіталу	0,37	2,30	0,02	+1,93	-2,28	+522,58	+522,58
• основного капіталу	0,03	0,04	0,02	+0,01	-0,02	+21,15	+21,15
• реалізації	0,30	0,66	0,10	+0,36	-0,56	+119,31	+119,31

Аналізуючи показники рентабельності ПП "АСМАЛ" за період з 2021 по 2023 роки, спостерігається значне коливання чистого прибутку, починаючи зі зниження на 20,38% у 2022 році порівняно з 2021 роком, що можна інтерпретувати як вплив неблагоприємних ринкових умов або системних проблем у компанії. Проте, в 2023 році чистий прибуток різко зріс на 332,02%, що свідчить про ефективне управління компанією та успішні ринкові стратегії.

Спостерігається послідовне зростання загального капіталу, оборотного капіталу, та основного капіталу упродовж аналізованого періоду. Зокрема, середня сума загального капіталу зросла на 34,33% з 2021 до 2023 року. Це може свідчити про значні інвестиції компанії в розвиток своїх операцій та розширення бізнесу.

Виручка від реалізації показала зростання у 2022 році на 74,62% порівняно з 2021 роком, але потім спостерігається зниження. Така динаміка може вказувати на коливання попиту на продукцію або послуги компанії та вимагає додаткового аналізу чинників, що впливають на реалізацію.

Показники рентабельності відобразили значну динаміку: спочатку відбулося зростання рентабельності, що може вказувати на покращення ефективності діяльності, проте подальше зниження в 2023 році вимагає детального аналізу з метою виявлення факторів, що вплинули на прибутковість діяльності компанії.

Аналіз основних економічних показників фінансово-господарської діяльності підприємства (див. табл. 2.7) є важливим інструментом для оцінки його стану, ефективності та потенціалу розвитку. Він надає керівництву підприємства цінну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень та формування стратегії подальшого розвитку.

Таблиця 2.7

**Основні економічні показники фінансово-господарської діяльності
ПП «АСМАЛ» за 2021-2023 роки**

№	Показник	Один, вим.	Роки			Відхилення, (-,+)	
			2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів,робіт послуг), тис. грн.	тис.грн.	216,9	172,7	746,1	-44,2	+573,4
2.	Собівартість реалізованої продукції	тис.грн.	0	0	484,6	0	+484,6

продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
3.	Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн.	50,1	183,9	306,4	+133,8	+122,5
4.	Середньооблікова чисельність працюючих	осіб	2	5	7	+3	+2
5.	Фонд оплати праці	тис.грн.	465,60	759,90	913,80	+294,30	+153,90
6.	Середньомісячна заробітна плата працюючих	грн..	19400,0	12665,0	10878,5 0	-6735,00	-1786,50
7.	Фондовіддача	грн.	4,33	0,94	2,44	-3,39	+1,50
8.	Фондомісткість	грн.	0,23	1,06	0,41	+0,83	-0,65
9.	Валовий прибуток	тис.грн.	216,90	172,70	216,50	-44,20	+43,80
10.	Податок на прибуток	тис.грн.	11,80	20,60	13,30	+8,80	-7,30
11.	Чистий прибуток	тис.грн.	65,40	114,20	73,90	+48,80	-40,30
12.	Рентабельність реалізованої продукції	%	0,30	0,66	0,10	+0,36	-0,56

Аналізуючи основні економічні показники фінансово-господарської діяльності ПП "АСМАЛ" за період з 2021 по 2023 роки, можна виявити ключові тенденції та зміни, що відбулися в компанії. Зокрема, чистий дохід від реалізації продукції показує значне зростання у 2023 році (з 172,7 тис. грн. до 746,1 тис. грн.), що відображає збільшення обсягу продажів. Зниження чистого доходу у 2022 році порівняно з 2021 роком може бути пов'язане з тимчасовими економічними труднощами та змінами на ринку.

Собівартість реалізованої продукції вперше з'явилася як пункт звіту у 2023 році з показником 484,6 тис. грн. Це свідчить про зростання витрат у зв'язку із збільшенням обсягів виробництва. Середньорічна вартість основних засобів зросла протягом аналізованого періоду, демонструючи інвестиції компанії в матеріальну базу та оновлення основних фондів.

Середньооблікова чисельність працюючих показала постійне зростання, що вказує на розширення діяльності підприємства та можливо на збільшення обсягу робіт. Фонд оплати праці та середньомісячна заробітна плата зазнали зростання на протязі періоду, однак середньомісячна заробітна плата знижується у 2023 році

порівняно з 2022 роком, що може свідчити про оптимізацію витрат на заробітну плату відповідно до ефективності праці.

Фондовіддача та фондомісткість демонструють важливі показники ефективності використання основних засобів, з цими показниками спостерігається позитивна динаміка, вказуючи на підвищення ефективності обладнання. Матеріаловіддача істотно зростає до кінця періоду, що свідчить про покращення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Валовий прибуток та чистий прибуток показують збільшення обсягів прибутку від діяльності підприємства, особливо значне зростання чистого прибутку у 2023 році, що демонструє успішність фінансової стратегії компанії. Рентабельність реалізованої продукції в 2023 році значно зросла порівняно з попередніми роками, що свідчить про підвищення ефективності продажу та операційної діяльності. Отже, аналіз показників підтверджує позитивну динаміку у фінансово-господарській діяльності ПП "АСМАЛ" протягом 2021-2023 років, вказуючи на ефективність управління та великі перспективи для подальшого зростання.

Проведений аналіз фінансово-економічної діяльності Приватного підприємства "АСМАЛ" за період 2021-2023 років дозволив виявити ключові тенденції та дати оцінку ефективності господарської активності підприємства. Основні висновки наступні:

Чистий дохід від реалізації продукції зріс з 216,9 тис. грн у 2021 році до 746,1 тис. грн у 2023 році, що свідчить про триразове зростання обсягу продажів (+332,02%). Одночасне зниження чистого доходу у 2022 році на 20,38% вказує на тимчасові труднощі, які успішно подолані у наступному році.

Первісна вартість основних засобів зросла з 110,1 тис. грн у 2021 році до 355,2 тис. грн у 2023 році, що свідчить про значні інвестиції в розширення та оновлення підприємства. Коефіцієнт оновлення основних засобів зріс з 68,14% до 86,75%.

Залишкова вартість основних засобів збільшилася з 49,9 тис. грн у 2021 році до 209 тис. грн у 2023 році, що вказує на ефективну амортизаційно-інвестиційну політику.

Прибуток від операційної діяльності збільшився з 65,4 тис. грн у 2021 році до 114,2 тис. грн у 2022 році, а у 2023 році становив 73,9 тис. грн. Чистий прибуток показав зростання з 53,6 тис. грн у 2021 році до 93,6 тис. грн у 2022 році (+74,63%), і знову знизився до 60,6 тис. грн у 2023 році (-35,26%). Рентабельність загального капіталу зросла до 0,04% у 2022 році і знову знизилася до 0,02% у 2023 році. Рентабельність реалізованої продукції мала позитивну динаміку у 2022 році, досягнувши 0,66%, але знизилася до 0,10% у 2023 році.

Середньооблікова чисельність працівників зросла з 2 осіб у 2021 році до 7 осіб у 2023 році. Продуктивність праці у 2023 році відновилася до 106,59 тис. грн після зниження до 34,54 тис. грн у 2022 році. Середньомісячна заробітна плата знизилася з 19400 грн у 2021 році до 10878,50 грн у 2023 році, що вказує на певну оптимізацію витрат на оплату праці.

Коефіцієнт оборотності показує підвищення з 1,22 у 2021 році до 3,47 у 2022 році, але знизився до 1,78 у 2023 році. Тривалість обороту відповідно зменшилася з 294,11 днів до 103,60 днів у 2022 році та зросла до 202,12 днів у 2023 році.

ПП "АСМАЛ" протягом 2021-2023 років демонструє високу адаптивність до ринкових умов, інвестуючи значні ресурси в оновлення основних фондів та розширення діяльності. Зростання чистого доходу у 2023 році свідчить про успішні ринкові стратегії та ефективне управління підприємством. Водночас, значні коливання фінансових показників, такі як рентабельність і продуктивність праці, потребують подальшої стабілізації та оптимізації. Підвищення обсягів реалізації, позитивна динаміка оновлення основних засобів та збільшення чисельності працівників є індикаторами здорового росту компанії. Однак, аналізуючи показники рентабельності та чистого прибутку, важливо забезпечити більш ефективне управління витратами та зосередитися на підвищенні маржинального доходу.

2.2. Практичні аспекти ведення обліку нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ»

Згідно зі стандартами, встановленими Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", бухгалтерський облік є не тільки обов'язковим, а й критичним елементом діяльності будь-якого підприємства, забезпечуючи основу для усіх типів фінансової звітності. В контексті обліково-звітного процесу в Приватному підприємстві "АСМАЛ", ця нормативна вимога відіграє ключову роль у подальшому аналізі та розумінні застосування облікових принципів на практиці, враховуючи специфіку господарювання.

Орієнтування на положення статті 145 Господарського кодексу України підкреслює необхідність для всіх суб'єктів господарювання, включно з ПП "АСМАЛ", здійснювати підготовку фінансової звітності на достовірних даних бухгалтерського обліку. Це, в свою чергу, зумовлює проведення регулярної інвентаризації майна та зобов'язує забезпечити точність облікових даних та звітності, відображаючи реальне фінансове положення компанії.

Мета бухгалтерського обліку на ПП "АСМАЛ", подібно до мети на ширшому державному рівні, полягає у створенні умов для належного інформування зацікавлених сторін про фінансову стійкість, економічні результати та капітальні потоки підприємства. Ця чітко визначена мета обліку є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та стратегічного планування.

Облікова політика Приватного підприємства "АСМАЛ" представляє собою сукупність принципів, методів та процедур обліку, прийнятих на підприємстві з метою забезпечення достовірної, повної та своєчасної інформації про його фінансовий стан, ефективність діяльності та рух грошових коштів. Формування облікової політики є вагомим аспектом управління та стратегічного планування, орієнтованого на досягнення цілей підприємства, та регламентується зокрема Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".

Наказ про облікову політику Приватного підприємства "АСМАЛ" є ключовим документом, який встановлює уніфіковані норми та процедури для організації і проведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Розроблений та затверджений керівником Ризік Уляною Романівною, цей документ адаптує загальноприйняті правила ведення обліку до специфіки діяльності ПП "АСМАЛ", забезпечуючи необхідний рівень прозорості та достовірності фінансових звітів.

Облікова політика оцінки активів та зобов'язань вимагає застосування історичної вартості як основного методу оцінки активів та зобов'язань, за винятком фінансових інструментів, що оцінюються по справедливій вартості через прибутки чи збитки [39].

Метод амортизації основних засобів визначається лінійним методом амортизації з урахуванням економічного терміну корисного використання активів, який періодично переглядається та коригується відповідно до поточних умов експлуатації. Облік запасів на ПП «АСМАЛ» здійснюється за методом ФІФО (першим прийшов – першим вийшов), що дозволяє відображати реальну вартість запасів в умовах інфляції. Дохід визнається у періоді здійснення продажу товарів та послуг, незалежно від моменту отримання грошових коштів. Витрати визнаються за методом нарахування, коли вони відбуваються. Податкова звітність формується згідно з даними бухгалтерського обліку та вимогами чинного податкового законодавства [1].

Резерв створюється для врахування можливих втрат від непогашення дебіторської заборгованості, розрахований як відсоток від загальної суми дебіторської заборгованості на кінець звітного періоду. Інвентаризація активів на ПП «АСМАЛ» має здійснюватися не рідше одного разу на рік для перевірки фактичної наявності майна та його стану з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку.

Таким чином, наказ про облікову політику є фундаментом для ефективної організації бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві, дозволяючи не лише відповідати вимогам законодавства, але й оптимізувати внутрішні процеси, забезпечуючи управлінському персоналу повну та актуальну інформацію для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень.

Документальне оформлення операцій з нематеріальних активів залежить від джерел їх надходження та каналів вибуття. Підтвердженням існування конкретного об'єкта інтелектуальної власності, а також права на його використання підприємством, є документи, що ідентифікують ці об'єкти [63]. Найчастіше на підприємстві для передачі нематеріальних активів застосовують договори купівлі, ліцензійні угоди та патенти, що обов'язково мають реєстраційний номер. Рух нематеріальних активів оформлюється первинними документами типової форми (рис. 2.1).

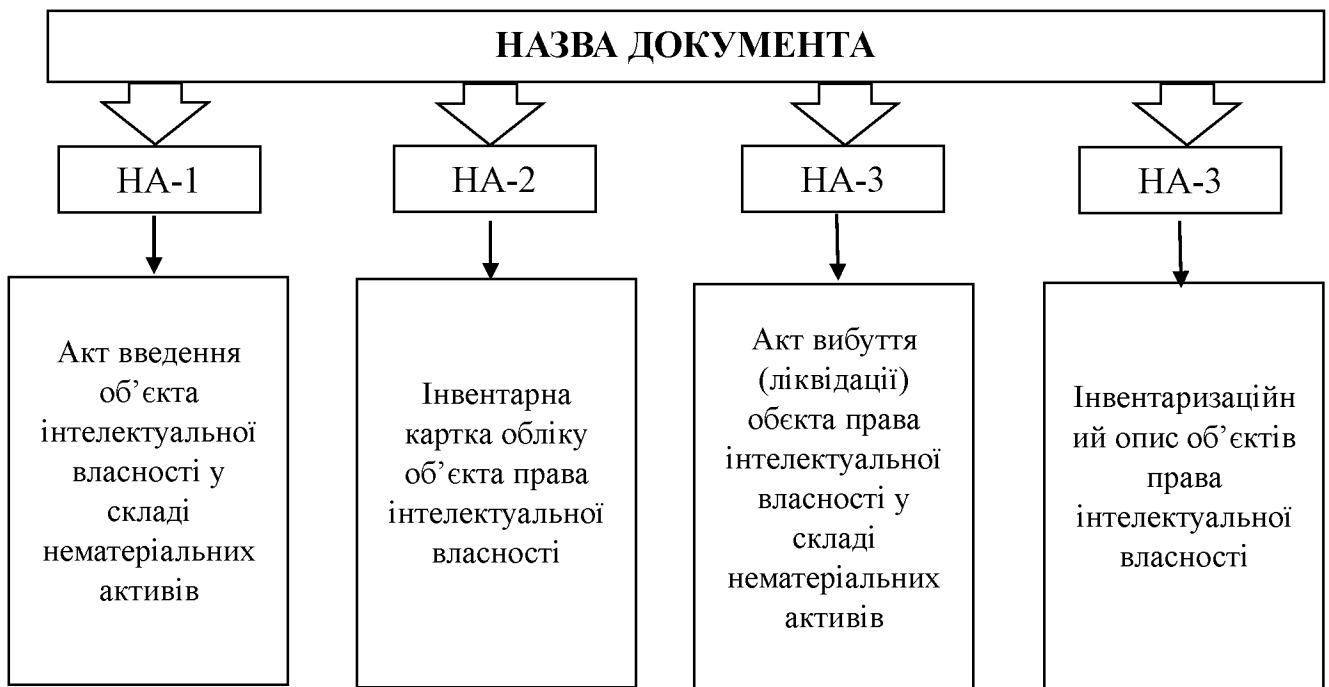

Рис. 2.1 Документи з обліку нематеріальних активів, що використовують на підприємстві

Форма НА-1 використовується для оприбуткування створених об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві (див. рис. 2.2). Цей документ є основою для детального документування та офіційного визнання нематеріальних активів, що стають частиною корпоративного майна. Заповнення форми НА-1 здійснюється на підставі рішень спеціалізованої комісії, учасники якої приймають до уваги широкий спектр супутньої інформації. Ключовими джерелами, що лежать в основі визначень та оцінювання нематеріальних активів, є науково-технічна та технічна документація, патентна інформація, авторські права та ліцензійні угоди [81].

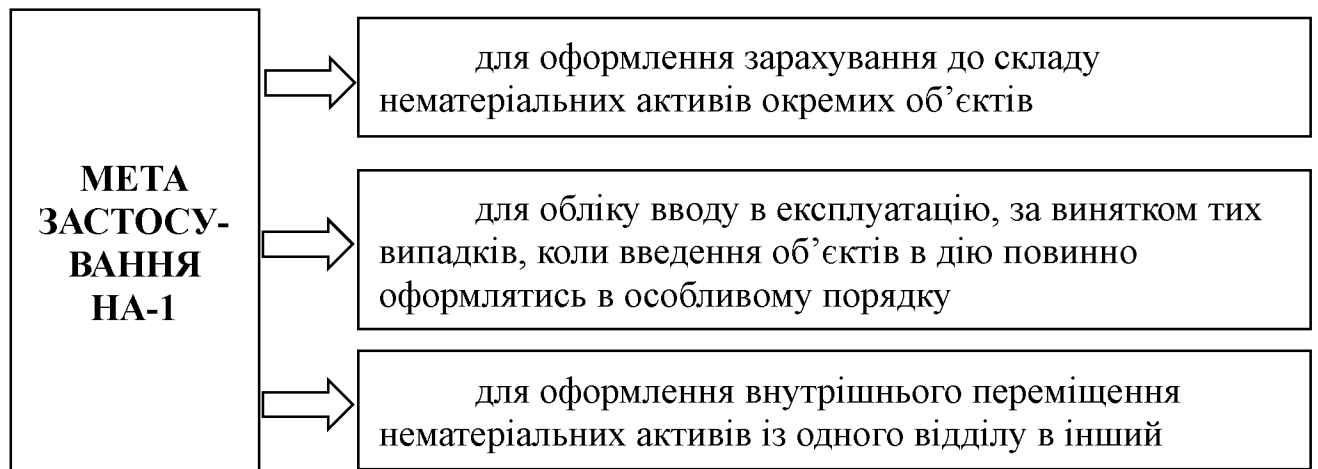

Рис. 2.2 Мета застосування форми НА-1

Форма НА-2 є інвентарною картою обліку об'єктів інтелектуальної власності, яка використовується для аналітичного обліку нематеріальних активів або групи однотипних за призначенням та умовами експлуатації об'єктів, що надійшли в одному звітному періоді і знаходяться у однієї матеріально-відповідальної особи (МВО). Цю форму веде бухгалтерія, а її заповнення відбувається на підставі первинних документів [81].

Форма НА-3 використовується для оформлення вибуття нематеріальних активів і слугує підставою для відображення цього вибуття в інвентарній картці по формі НА-2. Введення в експлуатацію та вибуття об'єктів нематеріальних активів

оформлюється на підставі рішень комісії та наказу керівника. Дана форма складається у двох примірниках [81].

Синтетичний облік нематеріальних активів на підприємстві є ключовим елементом бухгалтерського обліку, що дозволяє ефективно вести реєстрацію та контроль за станом та рухом нематеріальних активів. Цей облік базується на положеннях облікової політики підприємства та деталях робочого плану рахунків, спеціально призначених для обліку цього типу активів. Основні рахунки, що використовуються для синтетичного обліку нематеріальних активів, включають:

Рахунок 12 "Нематеріальні активи", який призначений для узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів на підприємстві. Цей рахунок є балансовим та інвентарним, і використовується для відображення первісної вартості нематеріальних активів.

Субрахунок 154 "Придбання (виготовлення) нематеріальних активів" зазвичай використовується специфічно для обліку операцій, пов'язаних із придбанням або створенням нематеріальних активів. Цей субрахунок дозволяє відокремити та детально прослідкувати фінансування, витрачене на формування або придбання нематеріальних активів [73].

Ці рахунки забезпечують збір, узагальнення та зберігання інформації про первісну вартість нематеріальних активів та їх залишки на дату балансу. Використання цих рахунків дозволяє підприємству максимально точно та ефективно облікувати свої нематеріальні активи відповідно до вимог бухгалтерського обліку та забезпечує необхідну прозорість фінансової звітності.

Робочим планом передбачені субрахунки рахунку 12 «Нематеріальні активи» (рис. 2.3).

На ПП «АСМАЛ» організація аналітичного обліку нематеріальних активів здійснюється з урахуванням їх деталізованої класифікації, що в свою чергу дозволяє досягти високої ефективності управління цінностями, не маючими фізичної форми. Ключовим моментом є розподіл аналітичного обліку за окремими видами

нематеріальних активів, таких як права на користування програмним забезпеченням, патенти, авторські права, торговельні марки або комерційні таємниці, що уможлиблює встановлення матеріальної відповідальності перед конкретними особами за кожен актив [86].

Рис. 2.3 Характеристика субрахунків рахунку 12 «Нематеріальні активи»

Цей диференційований підхід до обліку сприяє не тільки точному документуванню стану кожного нематеріального активу, але й ефективному моніторингу та управлінню змінами в їх вартості, термінах корисного використання, амортизації, а також реєстрації прав власності та інших змін статусу. Такий підхід дозволяє оперативно реагувати на будь-які зміни, пов'язані з нематеріальними активами, вживаючи заходів щодо їх захисту, оптимізації використання чи оновлення.

Відповідно, аналітичний облік стає критичним інструментом в руках менеджменту підприємства, особливо в контексті забезпечення сталого розвитку, інноваційного зростання та підтримки конкурентоспроможності на ринку. Він сприяє завчасному виявленню ризиків закінчення прав інтелектуальної власності, потреб у продовженні ліцензій, можливості для реалізації або впровадження нематеріальних активів у нові виробничі процеси чи розширення ринкової діяльності [55].

Найбільш типові господарські операції по обліку руху нематеріальних активів наведено в таблиці 2.8

Таблиця 2.8

Кореспонденція з обліку надходження нематеріальних активів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. Отримано об'єкт нематеріальних активів			
1.1	від підприємства - платника податку на додану вартість (далі - ПДВ) за вартістю придбання без ПДВ	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
1.2	на суму ПДВ за операцією	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
1.3	від підприємства - неплатника ПДВ/ва вартістю придбання	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
1.4	підприємством - неплатником ПДВ за вартістю придбання	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
2. Виконано сторонньою організацією для підприємства роботи, безпосередньо пов'язані зі створенням об'єкта нематеріальних активів та доведенням його до стану, в якому цей об'єкт придатний для використання за призначенням:			
2.1	підприємством - платником ПДВ за сумою платежу без ПДВ	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
2.2	на суму ПДВ за операцією	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

продовження табл. 2.8

2.3	підприємством - неплатником ПДВ за сумою платежу	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
2.4	для підприємства - неплатника ПДВ за вартістю придбання	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
3	Включення фінансових витрат до вартості кваліфікаційного активу	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	95 «Фінансові витрати»
4	Введення в господарський оборот об'єкта нематеріальних активів	12 «Нематеріальні активи»	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»
5	Оприбуткування внесків учасників (засновників) до статутного капіталу підприємства	12 «Нематеріальні активи»	46 «Неоплачений капітал»

Завершальним кроком у процесі бухгалтерського обліку нематеріальних активів на підприємстві є формування фінансової звітності, яка базується на даних бухгалтерського обліку. Ключовою є роль керівництва та головного бухгалтера у забезпеченні точності та своєчасності складання цієї звітності. Усю інформацію для складання звітів отримують із оборотних відомостей та Головної книги, при цьому звітний період обмежено календарним роком від 1 січня до 31 грудня.

Нематеріальні активи у фінансовій звітності підприємства відображаються у Балансі у формі №1 «Звіт про фінансовий стан» у рядку 1000 за залишковою вартістю. Ця вартість вираховується як різниця між первісною собівартістю та накопиченою амортизацією, й відображається у відповідних рядках 1001 і 1002. Додатково, сума накопиченої амортизації, яка розглядається як частина витрат підприємства, включена до звіту за формою №2 «Звіт про фінансові результати» в розділі «Фінансовий результат» у якості складової собівартості реалізації продукції – рядок 2050, а також частини операційних витрат – рядок 2515 [37].

Важливі деталі, що стосуються нематеріальних активів та їх обліку, зазначаються в примітках до фінансової звітності. Це включає оцінку, за якою нематеріальні активи представлені у балансі, обрані методи амортизації, діапазони термінів користування активами, а також інформацію про їх зміни протягом звітного періоду.

Організація та ведення первісного, а також аналітичного й синтетичного обліку на підприємстві "АСМАЛ", виходить з робочого плану рахунків підприємства та його облікової політики. Рівномірне відображення надходжень, вибуття, поліпшень цих активів є ключовим для забезпечення прозорості фінансової діяльності.

Враховуючи наведені аспекти, становлення первинного обліку нематеріальних активів на підприємстві вимагає застосування стандартних форм обліку, які гарантують правильне та уніфіковане відображення даних. Забезпечення документування надходжень, вибуття, та будь-яких поліпшень нематеріальних активів виконується на високому рівні, без зафіксованих порушень, що сприяє збільшенню фінансової прозорості підприємства.

Вдосконалення системи обліку нематеріальних активів на ПП «АСМАЛ», з опорою на глибокий аналіз існуючих недоліків та потенційних можливостей для їхнього усунення, має стати пріоритетним напрямком розвитку облікової політики підприємства. Це, в свою чергу, дозволить підвищити як загальний рівень управлінської ефективності, так і спроможність підприємства адаптуватися до динамічних змін у бізнес-середовищі.

2.3. Сучасні комп'ютерні технології ведення обліку нематеріальних активів в ПП «АСМАЛ» та їх практичне застосування

Впровадження автоматизованих систем обліку стає все більш поширеним та вигідним рішенням для сучасних підприємств, зокрема й для Приватного підприємства "АСМАЛ". Це зумовлено значним переліком переваг, серед яких ключовим є гнучкість налаштування програмного забезпечення згідно з унікальними потребами та специфічними вимогами саме цього підприємства. Програмне забезпечення дозволяє не лише адаптувати рівень доступу для різних користувачів залежно від їхніх повноважень та обов'язків, але й надає можливість управління асортиментом функціональних можливостей кожного з них. Автоматизований облік як послідовний процес отримання, узагальнення та зберігання облікової інформації можна представити таким алгоритмом (рис. 2.4).

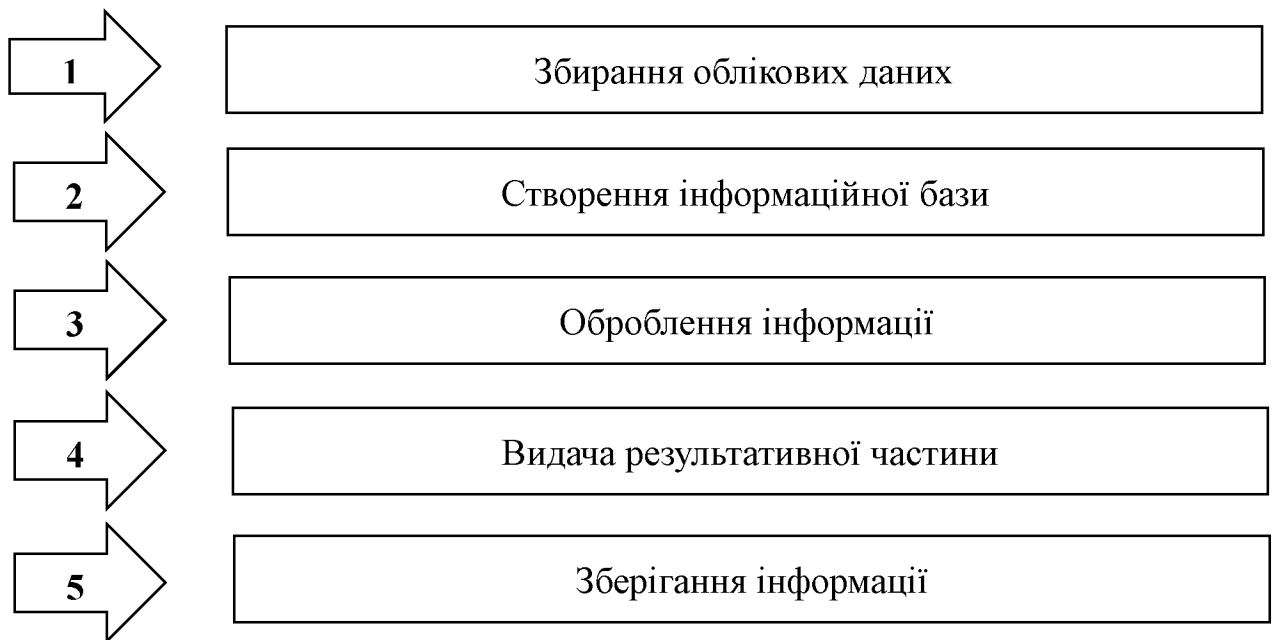

Рис.2.4 Алгоритм формування електронної інформаційної бази бухгалтерського обліку [90]

Сучасний український ринок програмних продуктів для бухгалтерського обліку надає широкий спектр рішень, які задовольняють вимоги та потреби підприємств різного масштабу. Від простих до високофункціональних комплексних систем, ці програми забезпечують важливі інструменти для ефективної організації обліку та складання звітності, значно спрощуючи та автоматизуючи багато бухгалтерських процесів.

Спектр програмних продуктів варіюється від рішень для малого бізнесу, які зосереджені переважно на вирішенні стандартних завдань обліку, до складних систем для середніх та великих підприємств. Оскільки останні зазвичай включають не лише бухгалтерський облік, а і більш широке управління підприємством, такі системи повинні забезпечувати чіткий розподіл функцій і обов'язків між працівниками (див. рис. 2.5)

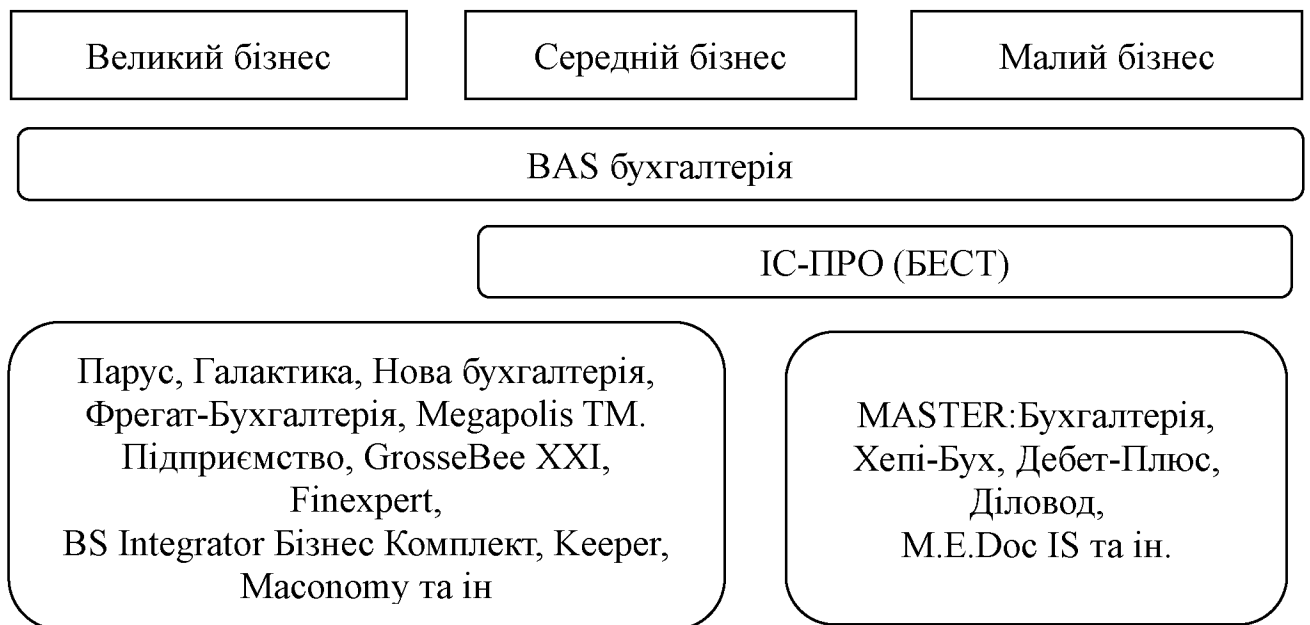

Рис. 2.5 Програмні продукти, які використовують вітчизняні підприємства різних організаційно-правових форм господарювання

Інформаційна система "BAS Бухгалтерія" представляє собою універсальне програмне рішення, розроблене з метою забезпечення високої ефективності процесів бухгалтерського обліку на підприємстві. Відзначаючись великим спектром

властивостей, ця система адаптована до комплексного застосування у компаніях різного масштабу та різноманітних сфер діяльності, незалежно від форми власності.

Одне з ключових переваг системи «BAS Бухгалтерія» полягає у її гнучкості та широких можливостях налаштування, що дозволяє користувачам адаптувати функціонал програми до специфічних потреб обліку саме їх підприємства. Це рішення вирізняється переліком характерних рис, серед яких персоналізованість інтерфейсу, широка функціональність для обробки різних видів облікових даних, можливість інтеграції з іншими програмними засобами, а також гнучка система звітності [93].

Здійснення безперервного облікового процесу в ПП "АСМАЛ" з моменту його заснування і до моменту ліквідації є ще одним важливим аспектом, що забезпечує збір, аналіз та архівацію важливої фінансової інформації. Використання програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія» додатково підвищує ефективність облікового процесу, уможливаючи автоматизацію звітності та оптимізацію облікових процедур.

Використання «BAS Бухгалтерія» дозволяє автоматизувати значну частину облікових процесів, включно з реєстрацією первинних документів, обліком грошових коштів, розрахунками з контрагентами, податковим обліком, кадровим обліком, а також звітністю.

На ПП «АСМАЛ» обліковий процес побудований на основі дотримання нормативно-правової бази України та врахування специфіки галузі. Кожна господарська операція реєструється в системі безпосередньо після її виконання, що забезпечує актуальність даних та мінімізує можливість помилок. Бухгалтерський облік організовано таким чином, щоб забезпечити легкий доступ до інформації, потрібної для аналізу фінансової становища компанії, планування та прийняття рішень [90].

З початком використання BAS Бухгалтерія 2.1, "АСМАЛ" має можливість реєструвати нові надходження НМА, будь то купівля або внутрішнє створення

активів. Програма дозволяє автоматично генерувати первинні документи на підставі вхідних даних, забезпечуючи актуалізацію обліку в режимі реального часу. (див. рис. 2.6)

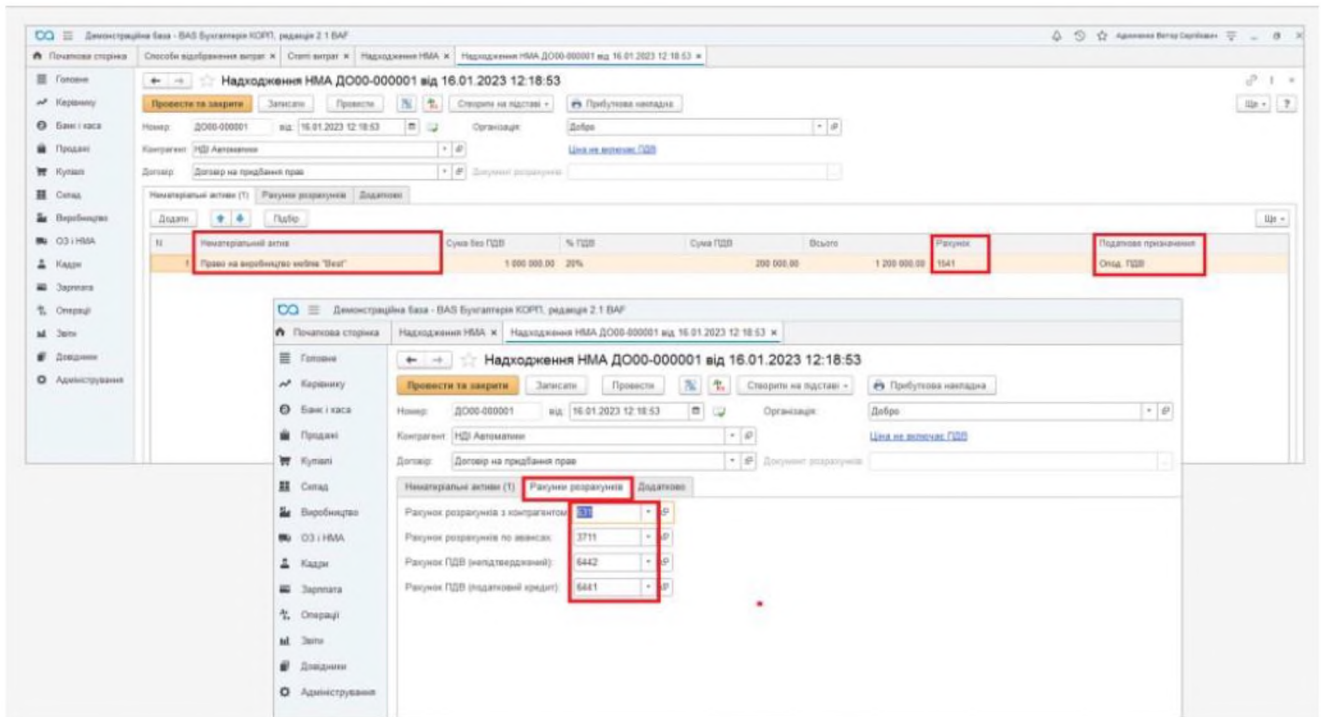

Рис. 2.6 Відображення надходження НМА в BAS Бухгалтерія

Автоматизація процесу амортизації є однією з основних переваг BAS Бухгалтерія для "АСМАЛ". Програма дозволяє не тільки обрати метод амортизації, але й автоматично нараховує амортизацію за кожен період, актуалізуючи облікові дані.

У разі модернізації та вдосконалення НМА, BAS Бухгалтерія ред.2.1 дозволяє "АСМАЛ" легко вносити зміни у характеристики активу, включаючи збільшення їх вартості та перегляд термінів корисного використання. Це сприяє адекватному відображенню вартості активів та їх реального внеску у діяльність компанії (див. рис. 2.7)

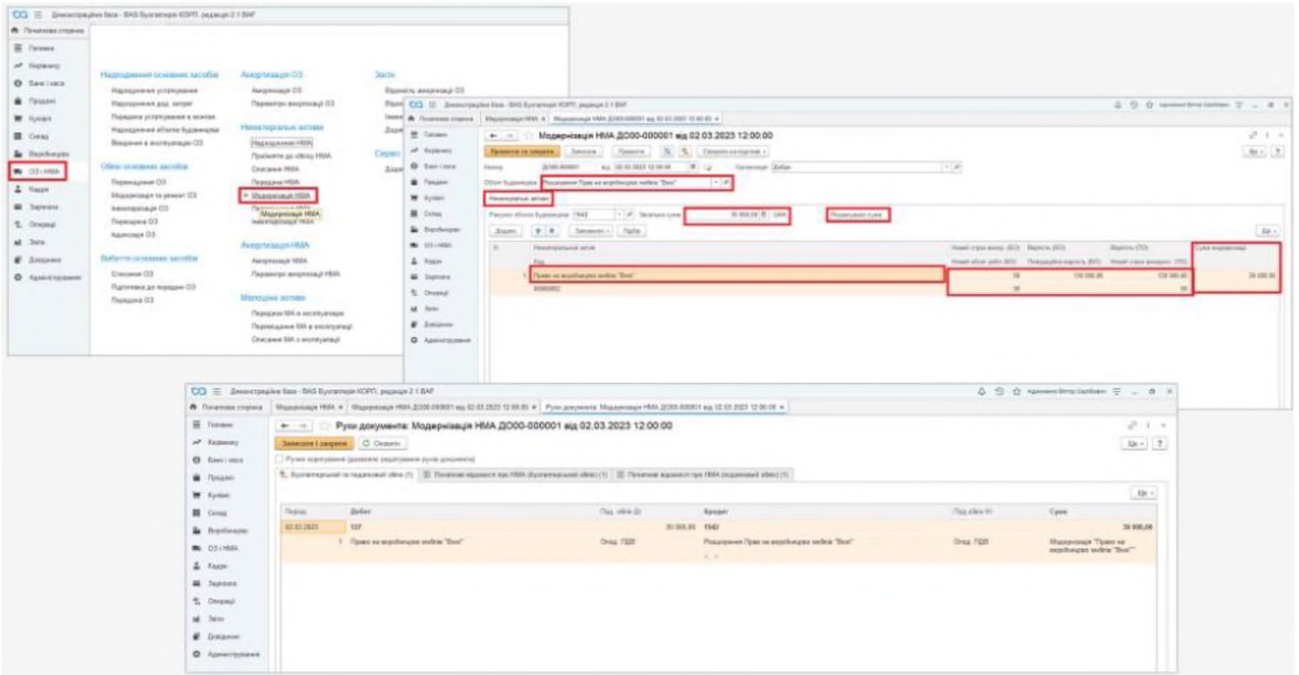

Рис. 2.7 Відображення модернізації НМА в BAS Бухгалтерія

Використання BAS Бухгалтерія ред.2.1 дозволяє "АСМАЛ" не лише оптимізувати процеси обліку НМА, а й підвищити прозорість фінансових операцій та ефективність управління активами. Це створює підґрунтя для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства та прийняття зважених управлінських рішень.

BAS Бухгалтерія інтегровано зі стандартами звітності, що спрощує процес підготовки та подання фінансової, податкової звітності, звітів для зовнішніх регуляторних органів.

Сучасні IT-рішення в обліку значно підвищують якість управлінської інформації, що на прикладі ПП «АСМАЛ» демонструє не тільки поліпшення внутрішніх бізнес-процесів, але й забезпечення високого рівня відповідності вимогам законодавства та зовнішнім стандартам. Використання програмного забезпечення BAS Бухгалтерія дозволяє компанії досягти оптимальної організації обліково-звітного процесу, що є ключовим чинником її стабільного розвитку та успіху на ринку.

РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ НА ПРИКЛАДІ ПП «АСМАЛ»

3.1. Організація та завдання контролю операцій з нематеріальними активами на підприємстві

Розвиток ринкових відносин спричинив інтеграцію нематеріальних активів у практику діяльності українських компаній, проте історично вони склали лише невелику частину від загальної суми активів. Це, перш за все, вказує на обмежений досвід управління цими активами та на слабо розвинуте нормативне регулювання процесів їх оцінки. Останнім часом обговорення теми нематеріальних активів займає все більше місця, незважаючи на певні виклики, які виникають при їх обліку та контролі [95].

Складність контролю за оцінкою нематеріальних активів, як зазначає А. Турило [91], пов'язана з відсутністю точного визначення їх природи, особливостей та пов'язаних з ними інвестиційних ризиків. Така ситуація ускладнюється через неосяжність більшості нематеріальних активів, що підвищує рівень складності у їх ідентифікації та вимірюванні.

В контексті цих викликів та обговорень, активне дослідження у сфері обліку нематеріальних активів вимагає не тільки науково-теоретичного підґрунтя, але й практичного вивчення, з метою розробки дієвих механізмів для їх обліку, оцінки та контролю, що в кінцевому результаті сприятиме покращенню управління цими цінними активами.

Карл Свейбі у своїй роботі акцентує на складнощах, які виникають під час оцінки вартості нематеріальних активів з високим ступенем точності, зокрема вказуючи на контроль як основну проблему при такій оцінці [100]. Через значні труднощі з оцінкою та високий рівень інвестиційного ризику, асоційованого з нематеріальними активами, внутрішній контроль за цим типом активів повинен

відбуватися на всіх етапах діяльності підприємства, починаючи з моменту його заснування.

Поняття "внутрішній контроль" є фундаментальним у системі управління нематеріальними активами на підприємстві, такому як Приватне підприємство "АСМАЛ". Визначається воно як комплексний процес, метою якого є забезпечення неперервного підвищення ефективності та результативності господарської діяльності (див. табл. 3.1). Основним завданням цього процесу є забезпечення відповідності дій суб'єктів господарювання як вимогам законодавства, так і корпоративним стандартам та політикам.

Таблиця 3.1

Підходи до розуміння сутності внутрішнього контролю [34]

Автор, джерело	Визначення
1	2
МСАЗ15 [60, с. 305]	Внутрішній контроль (Internal control) – процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості для досягнення цілей суб'єкта господарювання стосовно достовірності фінансового звітування, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовних законів і нормативних актів.
Г. О. Партин, А. Г. Загородній, [12, с.142]	Внутрішній контроль – це постійний процес перевірки доцільності, законності здійснення господарських операцій, ефективності діяльності підприємства, виконання управлінським персоналом своїх функцій та обов'язків з метою запобігання розкрадань, кризовим явищам, які призводять до банкрутства підприємства, а згодом і його ліквідації
Годована Л.Г., Бутинець Т.А. [14]	Внутрішній контроль – це система контрольних процедур, план організації і методи управління об'єктом з метою ефективного проведення бізнесу, захисту активів, запобігання помилок, акуратності облікових перевірок і своєчасного представлення фінансової інформації.

продовження табл. 3.1

1	2
	об'єкта та управлінських рішень з метою оцінювання результативності й ефективності діяльності, дотримання законності та доцільності господарських операцій, достовірності звітності, збереженості власності, виявлення внутрішньогосподарських резервів.
Сушко Д.. [88, с. 180]	Внутрішній контроль – це управлінський контроль, метою якого є допомогти керівництву (власникам), в управлінні підприємством на постійній основі. Тобто це низка дій та видів діяльності, що проводяться на підприємстві певними відділами на постійній основі

Організація контролю операцій з нематеріальними активами на підприємстві є критично важливим компонентом управлінської та фінансової стратегії. Ефективний контроль цієї категорії активів уможливорює захист і раціональне використання інтелектуальної власності, підвищення рентабельності та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

В управлінні фінансово-господарською діяльністю ПП "АСМАЛ", значну роль відіграє забезпечення ефективності контрольних процесів. В цьому аспекті особливо важливим є застосування комплексу контрольних заходів, які поділяються на попередній, поточний та наступний контроль (див. табл. 3.2). Кожен з цих видів контролю виконує специфічні функції та має визначену мету у системі внутрішнього контролю підприємства.

Таблиця 3.2

Модель внутрішньогосподарського контролю операцій з НМА

Форма контролю	Види робіт, здійснювані з метою контролю	Відповідальна особа (відділ) за проведення контролю
1	2	3
1. Попередній контроль	1) визначення обсягів фінансування на створення об'єктів нематеріальних активів	Власники підприємства, топ менеджмент

продовження табл. 3.2

1	2	3
	2) контроль за дотриманням кошторису доходів та видатків 3) контроль за понесеними витратами на створення об'єктів нематеріальних активів	Бухгалтерія Бухгалтерія
2. Поточний контроль	1) контроль за своєчасним документуванням нематеріальних активів із дотриманням усіх вимог їх оформлення 2) контроль за доцільністю відображення операцій з нематеріальними активами в системі рахунків бухгалтерського обліку 3) контроль оцінки нематеріальних активів 4) контроль вчасного нарахування амортизації 5) контроль за ефективністю використання нематеріальних активів 6) контроль за збереженням нематеріальних активів за місцями їх виникнення та використання.	Бухгалтерія Бухгалтерія Бухгалтерія Бухгалтерія Бухгалтерія
3. Наступний контроль	1) контроль правильності та вчасності отримання роялті від використання нематеріальних активів 2) контроль за дотриманням умов виконання ліцензійних договорів 3) контроль терміну використання нематеріальних активів	Бухгалтерія Бухгалтерія Бухгалтерія

Організація контролю нематеріальних активів на ПП "АСМАЛ" спрямована на створення умов для їх ефективного управління та використання, що включає встановлення відповідальних осіб, розробку процедур та методик контролю та аудиту. Відповідальний підхід до ведення обліку та контролю за нематеріальними активами відіграє ключову роль у забезпеченні їх вартісного та стратегічного потенціалу для розвитку підприємства.

У процесі контролю за операціями з нематеріальними активами на підприємстві, як наприклад на ПП "АСМАЛ", належить виконати обширний набір завдань, спрямованих на забезпечення достовірності та відповідності обліку дійсному стану справ. Ці завдання поділяються на кілька основних етапів (див. рис. 3.1).

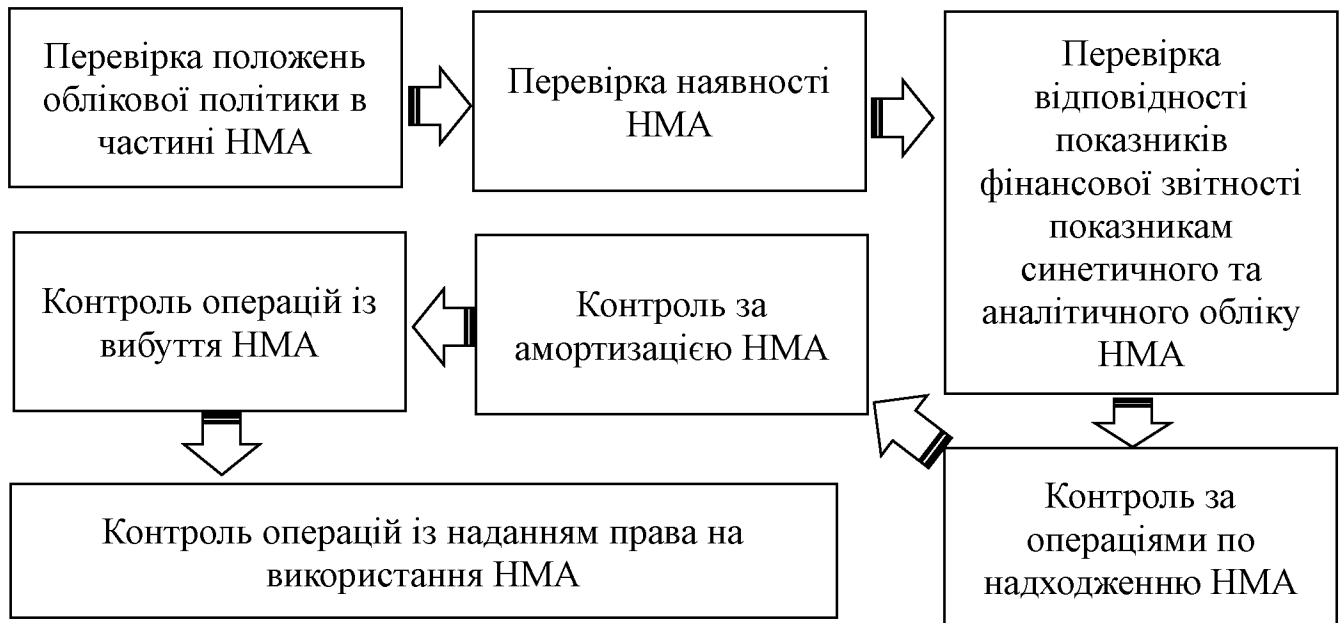

Рис. 3.1 Етапи проведення внутрішнього контролю за операціями з НМА

Первинно необхідно перевірити, чи положення облікової політики на підприємстві включають чіткі вказівки щодо обліку нематеріальних активів, що сприяє створенню чіткої основи для їх адміністрування. Відповідні розділи облікової політики повинні детально описувати процедури реєстрації нематеріальних активів, їх порядок амортизації, оцінки, а також політику щодо відображення в бухгалтерському обліку зміни їх вартості, вибуття чи модернізації. Цей підхід не лише сприяє легкості ідентифікації та відстеження нематеріальних активів, але й забезпечує відповідність обліку законодавчим вимогам та стандартам.

Після з'ясування положень облікової політики, настає важлива фаза аналізу – оцінка наявної системи внутрішнього контролю у підприємстві. Система внутрішнього контролю є ключовим елементом у процесі запобігання помилок та неправомірних дій, пов'язаних із управлінням нематеріальними активами. В

ефективно розробленій системі внутрішнього контролю враховуються різні рівні діяльності та її аспекти – від первинного документального оформлення нематеріальних активів до їх нарахування амортизації та відображення вибуття чи модернізації [53].

Фактична перевірка нематеріальних активів на підприємстві, такому як ПП "АСМАЛ", є ключовим етапом у процесі ефективного управління та контролю за обліком цих активів. Цей етап передбачає не лише визначення фізичної присутності нематеріальних активів, але й оцінку їх відповідності нормативам та законодавству через аналіз документів, що засвідчують право власності чи користування цими активами.

Процедура фактичної перевірки включає в себе інвентаризацію нематеріальних активів; контроль за правильністю нарахування амортизації нематеріальних активів; перевірку правильності відображення процесів надходження, переоцінки, та вибуття нематеріальних активів; оцінку відповідності проведених операцій із нематеріальними активами нормативним вимогам; оцінку законності володіння або користування нематеріальними активами на основі документів, які підтверджують право власності, таких як патенти, ліцензійні договори, сертифікати авторських прав та інші юридичні документи [66].

Фактична перевірка активів не тільки сприяє вирішенню потенційних юридичних ризиків, але й забезпечує точність бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві. Це є необхідною умовою для підтримки прозорості фінансової звітності та виправдання довіри інвесторів та інших зацікавлених сторін [81].

Виконання цих завдань у комплексі дозволяє підприємству не лише забезпечити точність і повноту бухгалтерського обліку нематеріальних активів, але й підвищує загальну ефективність управління цими цінними ресурсами.

3.2. Методичні прийоми внутрішнього контролю операцій з нематеріальними активами на ПП «АСМАЛ»

Нематеріальні активи представляють собою один із найбільш унікальних та дискусійних елементів, що ставить перед професіоналами конкретні виклики у процесі їх оцінювання, визнання та, власне, обліку. Нестандартність та високий ступінь абстрактності нематеріальних активів часто ускладнює процеси їх аналізу та управління ними, спонукаючи до переосмислення та адаптації існуючих підходів в бухгалтерському обліку та контролі [85].

Ця унікальність нематеріальних активів вимагає значної уваги до формування спеціальних методичних засобів обліку та контролю. Оцінка наявності таких активів, аналіз їх стану і ступінь використання потребують від фахівців розробки адекватних процедур, здатних забезпечити точність та достовірність облікової інформації.

На тлі широкого спектру облікових та контрольних проблем, виявлення й аналіз конкретних викликів, які стоять перед процесом управління нематеріальними активами, стає особливо актуальним. Вивчення цих аспектів та розробка вдосконалених методичних підходів до контролю нематеріальних активів дозволить вибудувати ефективну модель методичного забезпечення, враховуючи національну специфіку бухгалтерського обліку та потреби підприємств [96].

Отже, ця область дослідження призначена не лише для усунення існуючих невідповідностей у практиці обліку нематеріальних активів, але й для підвищення загальної ефективності системи бухгалтерського обліку та контролю на підприємствах, покращуючи тим самим прозорість та надійність фінансової звітності. Методичне забезпечення внутрішнього контролю НМА базується на поєднанні загальнонаукових та власних специфічних методичних прийомів, розмежування яких представлено на рисунку 1.2.

Рис. 3.2 Методичні прийоми внутрішнього контролю НМА [40]

Для ПП «АСМАЛ», ефективні методичні прийоми внутрішнього контролю операцій з нематеріальними активами є критично важливими для забезпечення точності фінансової інформації та запобігання зловживань. Розробка та впровадження комплексу контрольних заходів допоможе підвищити ефективність управління цими активами. Розглянемо детальнішу характеристику прийомів внутрішнього контролю НМА в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Характеристика методичних прийомів внутрішнього контролю НМА

Метод	Характеристика методу
1	2
Інспектування та оцінка існуючої системи контролю	Вивчення записів або документів, внутрішніх чи зовнішніх, у паперовій, електронній або іншій формі, або фізичний огляд активу. Всебічний аналіз існуючих процесів обліку та контролю нематеріальних активів.
Документація політик та процедур	Розробка та стандартизація документованих політик і процедур контролю нематеріальних активів. Це включає регламентацію процедур надходження, оцінки, амортизації та списання активів.
Регулярні інвентаризації	Проведення регулярних інвентаризацій нематеріальних активів з метою перевірки їх фактичного стану та наявності. Це також важливо для перевірки достовірності облікових записів.
Повторне обчислення	Перевірка математичної правильності документів чи записів
Повторне виконання	Повторне незалежне виконання процедур або заходів внутрішнього контролю НМА.
Використання ІТ-систем	Інтеграція сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку та контролю нематеріальних активів. Це забезпечить більш строгий контроль і точність обліку, а також дозволить оперативно аналізувати дані.
Аудит та періодичні перевірки	Залучення внутрішніх чи зовнішніх аудиторів для проведення періодичних перевірок системи контролю та обліку нематеріальних активів. Аудит допоможе виявити не тільки помилки у фінансовій звітності, а й потенційні маніпуляції або недоліки в системі контролю.
Аналітичні процедури	Оцінка фінансової інформації через аналіз правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними
Навчання персоналу	Організація навчальних програм для співробітників компанії, які працюють з нематеріальними активами. Підвищення обізнаності та компетенції співробітників з питань обліку і контролю значно знизить ризик помилок та зловживань.

На сучасному етапі в процесі контролю за НМА, основна увага приділяється документальному підтвердженню їх наявності, реєстрації та обробки трансакцій,

що стосуються їх надходження, обігу та списання. Також здійснюється оцінка, об'єктивного відображення нематеріальних активів у фінансовій звітності. Однак цей підхід має свої обмеження, оскільки перевірка лише документів не дозволяє повноцінно оцінити реальний стан використання цих активів, а, отже, і їх вплив на економічний потенціал підприємства.

Зокрема, сама природа нематеріальних активів полягає в їх спроможності генерувати економічні переваги. На відміну від матеріальних активів, вартість і корисність нематеріальних активів часто є не такою очевидною та вимірною, що значною мірою ускладнює процес внутрішнього контролю традиційними методами. Ця ситуація засвідчує потребу в удосконаленні методик контролю, які б дозволяли не лише здійснювати перевірку наявності нематеріальних активів, а й адекватно оцінювати їх економічний вплив на діяльність підприємства [56].

Гевлич Л.Л. у своїх дослідженнях узагальнила пропозиції зарубіжних дослідників щодо розширених підходів до внутрішнього контролю ефективності використання активів невидимої інтелектуальної природи у діяльності підприємств [28]. Ці підходи вважаються значно ширшими у порівнянні з традиційними методами аудиту і зосереджуються на оцінюванні як комплексних економічних вигід, так і специфічних аспектів використання таких активів в стратегіях компаній. Вони включають різноманітні метрики та індикатори, які допомагають компаніям не просто контролювати наявність і стан нематеріальних активів, але й моніторити їхнє вплив на загальне функціонування та розвиток підприємства. Отже, зазначені підходи універсально узагальнені в таблиці 3.4, де представлені як основні так і додаткові інструменти оцінювання внутрішнього контролю.

Такий підхід вимагатиме розробки нових методологій та інструментів аудиту, які б змогли поєднати як документальну перевірку, так і оцінку більш абстрактних аспектів використання нематеріальних активів, їхнього потенціалу створення вартості. Тому перед аудиторською спільнотою стоїть завдання не лише переосмислення існуючих підходів, але й активного впровадження інновацій у

практику аудиту, що дозволить значно покращити якість і точність фінансової звітності та загального управління активами.

Таблиця 3.4

Підходи до перевірки ефективності використання НМА [28]

Підходи 1	Характеристика 2	Основні моменти реалізації підходу 3
I. Концепція Е. Брукінг	Розгляд НМА, фіксування стану і проведення розрахунку їх вартості. Аналізується освіта працівників, проводяться тести для виявлення їхнього інтелектуального потенціалу	1. Встановлення оптимальних параметрів активу, які визначають здатність забезпечити одержання економічних вигод. 2. Встановлення параметрам найвищих можливих значень – найоптимальніших. 3. Вибір методу аудиту. 4. Проведення аудиту за кожним НМА. 5. Документальне оформлення цінності (здатності приносити економічні вигоди).
II. Концепція Д. Андріссена та Р. Тіссена – “Value Explorer”	Орієнтація на підвищення ефективності управління НМА в умовах економіки знань, визначальним фактором розвитку є ефективне управління НМА	1. Проведення в 15 етапів, основні з них: 2. Визначення основи діяльності підприємства. 3. Перевірка нематеріальних активів на додаткову цінність. 4. Оцінка впливу на величину валового прибутку компетенцій та “прикріплених” до них НМА. 5. Визначення та розрахунок потенціалу НМА.
III. Концепція С.А. Кузубова –“Аудит інтелектуальних активів”	Авторський підхід до контролю ефективності використання НМА, що базується на основі ризико-орієнтованого бухгалтерського обліку	1. Виявлення ключових НМА. 2. Аналіз відібраних активів відповідно до встановлених критеріїв. 3. Обговорення результатів завдань, що забезпечують впевненість (підтвердження заключень і висновків разом з керівництвом).
IV. Концепція Ю. Даума	Підхід до контролю ефективності використання НМА, який базується на використанні інструментів інтелектуального капіталу	1. Ідентифікація прихованих НМА. 2. Пошук оптимального співвідношення між матеріальними та нематеріальними активами. 3. Введення ключових показників для обліку НМА. 4. Перетворення клієнтів на активи. 5. Оптимізація портфелю інновацій. 6. Перетворення мереж вартості на центри створення вартості.

Аналізовані підходи до контролю ефективності нематеріальних активів відкривають нові шляхи для їхньої оптимізації в рамках підприємницької діяльності. Практика застосування цих підходів або їх комбінування може суттєво вдосконалити існуючі методи та практики контрольних процедур. Ефективно організований внутрішній контроль нематеріальних активів забезпечує не тільки точні показники їхнього стану та експлуатації, але й можливості для зниження витрат, розширення виробничих потужностей підприємства, а також ідентифікації нових шляхів використання та комерціалізації цих активів у господарській діяльності. Отже, ретельне та систематичне впровадження цих підходів внутрішнього контролю може розкрити значний потенціал для підвищення загальної ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

3.3. Шляхи удосконалення організації та проведення внутрішнього контролю НМА в ПП «АСМАЛ»

У контексті постійного росту значення нематеріальних активів (НМА) для бізнесу, особливо актуальним стає питання їх ефективного контролю в рамках підприємства ПП «АСМАЛ». Оптимізація процесів організації та проведення внутрішнього контролю НМА може значно покращити не тільки управління цими активами, але й загальну операційну ефективність компанії.

Аналіз системи внутрішнього контролю в ПП "АСМАЛ" показав, що вона обмежується виключно діями головного бухгалтера і не охоплює всі необхідні аспекти. Такий контроль зосереджений на документальному підтвердженні існування активів і реєстрації трансакцій, що стосуються їхнього надходження, циркуляції та списання. Однак, такий підхід не дозволяє глибокого аналізу стану та реальної ефективності використання нематеріальних активів, що є критично важливим для стратегічного управління.

З цієї причини виникає очевидна необхідність введення внутрішнього аудиту, що розширить можливості контролю і дозволить не тільки слідкувати за належністю ведення операцій, але й аналізувати ефективність використання нематеріальних активів на підприємстві. Внутрішній аудит, будучи всебічним та систематичним, повинен включати оцінку робочих процесів і виявлення потенціалу для оптимізації життєвого циклу кожного активу.

Для забезпечення ефективності внутрішнього аудиту важливо налаштувати чітку послідовність його проведення. Ось ключові етапи, які ми пропонуємо для впровадження в інтерні корпоративні процеси підприємства:

1. Підготовчий етап. На цьому етапі здійснюється збір важливої інформації про існуючі методи контролю за нематеріальними активами. Це включає аналіз

документації, інтерв'ювання відповідальних співробітників та вивчення нормативно-правової бази, яка регулює облік та контроль таких активів.

2. Оцінка існуючих контрольних процедур. Цей етап передбачає детальний аналіз існуючої системи контролю з метою виявлення потенційних недоліків та слабких місць. Оцінка дозволяє визначити, які аспекти системи потребують вдосконалення для забезпечення більш ефективного контролю.

3. Розробка та впровадження удосконалених процедур внутрішнього аудиту. На основі зібраної інформації та здійсненої оцінки розробляються нові або уточнені процедури контролю. Ці процедури мають бути спрямовані на ліквідацію існуючих прогалин у системі та введення сучасних аудиторських практик.

4. Навчання персоналу методикам нової системи аудиту. Ефективне впровадження нових процедур неможливе без кваліфікованого персоналу. Важливо провести тренінги та семінари для співробітників, які будуть залучені до процесу контролю нематеріальних активів.

5. Регулярне проведення аудиту. Після впровадження нової системи, необхідно регулярно проводити аудити для моніторингу ефективності змін та необхідності подальших коригувань. Це дозволить підтримувати систему контролю в актуальному стані та забезпечити постійне вдосконалювання процесів. Регулярне проведення аудиту для моніторингу ефективності впроваджених змін і коригування процесів за необхідності.

Упровадження такої системи внутрішнього аудиту не тільки підвищить якість бухгалтерського обліку в компанії, але й сприятиме загальному підвищенню керованості та ефективності використання нематеріальних активів, що має стати запорукою сталого розвитку підприємства "АСМАЛ".

ВИСНОВКИ

Дипломна робота написана з метою дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та контролю нематеріальних активів. Нематеріальні активи є ресурсами підприємства, які не мають матеріально-фізичної форми, але забезпечують економічну вигоду та конкурентні переваги. До таких активів належать авторські права, патенти, торговельні марки, ліцензії та інші інтелектуальні цінності. У роботі підкреслено важливість цих активів як стратегічних ресурсів для інноваційного розвитку компаній і їхньої ролі у цифровій економіці.

Правильна організація обліку нематеріальних активів має прямий вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання. Інформація про стан і вартість цих активів є важливою як для керівництва, так і для інвесторів і засновників, оскільки достовірна оцінка нематеріальних активів дозволяє зробити висновки про фінансовий стан підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

У першому розділі дипломної роботи розглядається економічна сутність нематеріальних активів, систематизовано різні наукові підходи до розуміння та класифікації нематеріальних активів. Здійснена систематизація літературних підходів дозволяє краще зрозуміти основні характеристики та функції нематеріальних активів. Класифікація нематеріальних активів використовується при аналізі фінансового стану підприємства, проведенні інвентаризації та для належного відображення нематеріальних активів у бухгалтерському обліку.

Також в першому розділі дипломної роботи було розглянуто нормативну базу щодо обліку нематеріальних активів, яка включає закони, постанови Кабінету Міністрів, укази Президента, нормативно-правові акти та методологічні рекомендації Міністерства фінансів України.

У другому розділі дипломної роботи була надана загальна характеристика діяльності ПП "АСМАЛ", з фокусом на структуру управління підприємством та його бізнес-модель, засновану на франчайзингу. ПП "АСМАЛ" спеціалізується на франчайзинговій діяльності, зокрема наданням права використання торгової марки «ВЕТеринарний МАРКЕТ» для ведення ветеринарного бізнесу. Основні види діяльності підприємства включають надання франчайзі права на використання торгової марки «ВЕТеринарний МАРКЕТ» для ведення ветеринарного бізнесу. Також здійснюється підтримка франчайзі у вигляді навчальних програм, технічної та методичної підтримки, маркетингових матеріалів, а також забезпечення управлінських стандартів.

Основне джерело доходу підприємства – виплати від роялті, які франчайзі здійснюють за право користування торговою маркою та іншою інтелектуальною власністю. За рахунок цієї бізнес-моделі ПП "АСМАЛ" вдало розширює свою присутність на ринку, забезпечуючи високий рівень якості наданих послуг та підвищуючи ефективність управління підприємством. Це сприяє стійкому розвитку підприємства у конкурентному середовищі та забезпечує стабільний фінансовий результат.

З метою вивчення практичних аспектів обліку нематеріальних активів було проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ПП "АСМАЛ", що відображено у другому розділі дипломної роботи.

Зокрема, за результатами фінансово-економічного аналізу діяльності ПП «АСМАЛ» можемо зробити висновки, що впродовж останніх трьох років, підприємство показало значне збільшення обсягу реалізації продукції, що підтверджується зростанням чистого доходу від реалізації продукції з 216,9 тис. грн у 2021 році до 746,1 тис. грн у 2023 році. Разом з тим, у 2022 році спостерігалось тимчасове зниження чистого доходу на 20,38%, що може бути пов'язане з економічними коливаннями.

За аналізований період середньорічна вартість основних засобів зросла з 50,1 тис. грн у 2021 році до 306,4 тис. грн у 2023 році, що вказує на активні інвестиції в оновлення та розширення матеріальної бази підприємства. Водночас, продуктивність праці та обсяг реалізації товарів у 2023 році різко зросли, що свідчить про покращення ефективності виробничих процесів.

Чисельність персоналу підприємства збільшилась з 2 осіб у 2021 році до 7 осіб у 2023 році, що свідчить про розширення діяльності підприємства. Середньомісячна заробітна плата працівників знизилася з 19400 грн у 2021 році до 10878,50 грн у 2023 році, що може вказувати на оптимізацію витрат на оплату праці.

Рентабельність реалізованої продукції мала позитивну динаміку у 2022 році, досягнувши 0,66%, але знизилася до 0,10% у 2023 році. Чистий прибуток показав зростання у 2022 році до 93,6 тис. грн (+74,63%), але знизився до 60,6 тис. грн у 2023 році.

На підставі вищезазначених даних можна зробити висновок, що фінансово-господарський стан ПП "АСМАЛ" за останні три роки показує позитивні тенденції зі зростанням обсягів реалізації продукції та інвестицій в нематеріальні активи. Значні зміни у фінансових показниках свідчать про успішне управління підприємством та його потенціал для подальшого розвитку.

Організація бухгалтерського обліку в ПП "АСМАЛ" здійснюється відповідно до вимог Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність", національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та законодавчо-нормативних документів, що регулюють організацію та ведення бухгалтерського обліку.

ПП "АСМАЛ" використовує програмне забезпечення BAS Бухгалтерія ред. 2.1, що дозволяє автоматизувати процеси обліку нематеріальних активів, включаючи реєстрацію надходження, амортизацію, модернізацію та виключення активів.

Використання автоматизованих систем забезпечує точність, актуальність даних та спрощує процес підготовки звітності. Інтеграція системи з іншими обліковими програмами сприяє ефективному управлінню фінансовим, податковим та кадровим обліком.

Третій розділ роботи присвячений організації та завданням контролю операцій з нематеріальними активами (НМА) на прикладі ПП «АСМАЛ». На прикладі ПП «АСМАЛ» було виявлено, що поточна система контролю обмежується діями головного бухгалтера, що не є достатньо ефективним. Пропонується ввести внутрішній аудит, який розширить можливості контролю та дозволить оцінювати ефективність використання НМА.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В.Г. Андрійчук. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Армстронг М. Практика управління людськими ресурсами: пер. с англ. 8-е изд. / М. Армстронг. – СПб.: Питер, 2005. – 832 с.
3. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти / В. Бабіч // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 8. – С. 10–13.
4. Бабяк Н. Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств / Н. Д. Бабяк // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2005. – № 10(82). – С. 177–185.
5. Балабанов И. Основы финансового менеджмента: учеб. пособие. – Финансы и статистика, 1997. – 480 с.
6. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту : [підручник] / М. Т. Білуха – К.: Вища школа, 1996. – 320 с.
7. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2007. – 480 с.
8. Бойко В. М. Бізнес: словник-довідник / В. М. Бойко, П. Г. Вашків. – К.: Україна, 2008. – 565 с.
9. Бондар М. І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04. – Київ, 2001. – 23 с.\
10. Бразілій М. Н. Організація і методика аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення / М. Н. Бразілій, М. М. Тимошенко // Економіка та держава. – 2011. – № 24. – С. 104–109.
11. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал. / Пер. с англ. под ред. Л. Н. Ковалик. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
12. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. / 96М. В. Корягін, Р. Л. Хом'як, та ін. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 248 с.
13. Бутинець Ф. Ф. та ін. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. – Навч. посіб. – Житомир: ПП «Рута», 2011.
14. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / Бутинець Ф. Ф. – 8-е вид. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
15. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 224 с.
16. Вагнер І. М., Демко І. І., Пришляк Г. В. Особливості обліку і оподаткування роялті: актуальні аспекти / Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – №2 (130), 2018. – С. 78-81.28
17. Вакун О. В. Нова сутність нематеріальних активів в бухгалтерському обліку // Сталий розвиток економіки: Всеукр. наук.-вироб. журн. – 2011. – № 3 (6). – С. 211–221.
18. Вакун О. В. Розвиток класифікації нематеріальних активів в бухгалтерському обліку // Інноваційна економіка: Всеукр. наук.-вироб. журн. – 2011. – № 4 (23). – С. 162–166.
19. Вакульчик О. М. Економічна діагностика інтелектуального капіталу в умовах інноваційного розвитку підприємства / О. М. Вакульчик, Г. Л. Ступнікер. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2011. – 148 с.
20. Вемі Г.А., Шорт Д.Г. Основи фінансового обліку / пер. О. Мінін, О. Ткач. Київ: Основи, 1999. 943 с
21. Виноградова М. О., Жидеева Л. І. Аудит: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 654 с.

22. Воляник Г. М. Фінансовий облік – 1: [навч. посіб.] / Г. М. Воляник, М. М. Огородник, С. Є. Шутка, Н. І. Колінько. – Львів: Новий Світ-2000, 2013. – 454 с.
23. Гарасим П. М. Організація обліку в галузях економіки: навч. посіб. / П. М. Гарасим, Н. М. Клим, У. П. Новак, М. В. Падюка – Львів: Ліга-Прес, 2018. – 410 с.
24. Гарасим П. М., Воляник Г. М., Колінько Н. І., Шутка С. Є. Фінансовий облік – 2: навч. посіб. – Львів: Ліга-Прес, 2016. – 332 с.
25. Гарасим П. М., Воляник Г. М., Гарасим М. П. Організація обліку: навч. посіб. – Львів: Ліга-Прес, 2018. – 300 с.
26. Гарасим П., Колінько Н. Статистичні методи аналізу в управлінні: навч. посіб. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2022. – 216 с.
27. Гарасим П. М., Шутка С. Є., Воляник Г. М., Колінько Н. І. Облік на підприємствах малого бізнесу: навч. посіб. – Львів: Ліга-Прес, 2018. – 370 с.
28. Гевлич Л. Л., Мошура Л. О. Методика аудиту нематеріальних активів: вітчизняна та зарубіжна практика // Мукачівський державний університет Вісник Економіка і суспільство. – вип. 16, 2018. – С. 888–893.
29. Демяненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан, П. Т. Каблук – К.: ІАЕ УААН, 2003.
30. Дерев'яно С. І. Основи аудиту: навч. пос. / С. І. Дерев'яно та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
31. Дмитренко І. Внутрішній контроль: проблеми методології та тенденції розвитку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 3. – С. 23–25.
32. Диба В. Облік нематеріальних активів та їхня ідентифікація // Торгівля і ринок України. – 2010. – № 29. – С. 473–481.
33. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2011.
34. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.
35. Гуцаленко Л. В. Організація обліку та аудиту основних засобів / Л. В. Гуцаленко, А. С. Гловюк, І. В. Ковальчук // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8. – с. 741–747.
36. Єфіменко В. І. Облік у зарубіжних країнах: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. І. Єфіменко, Л. І. Лук'яненко; за ред. В. І. Єфіменка. – К.: КНЕУ, 2005. – 211 с.
37. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2016. – 365 с.
38. Завгородній В. Бухгалтерський облік в Україні. – К.: А.С.К., 2003. – 848 с.
39. Зайковский А., Комаров В. Идентификация нематериальных активов – базис их бухгалтерского учета. Интеллектуальная собственность. 2008. № 5. С. 13–19.
40. Зінченко О., Коров'яковська Л. Удосконалення первинного обліку об'єкта нематеріальних активів // Майбутній науковець – 2017: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. / укл. В. Тарасов. Северодонецьк: Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2017. – С. 569–573. URL:<http://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/9247>
41. Зінченко О. В., Зінченко Е. В., Коров'яковська Л. М., Коров'яковская Л. Н. Економічна сутність та класифікація нематеріальних активів: вітчизняний і зарубіжний досвід // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – № 6 (17). – С. 674-684.
42. Захарчук О. Бар'єр для інвестицій // АгроМаркет. – 2019. – № 15. URL:<https://agrotimes.ua/article/baryer-dlya-investyczij>
43. Зепп А. М., Хмілевський, І. В., Савченко, В. А. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: методологія, організація, контроль. Фінанси та кредит. 2007 рік, № 8 (132). С. 18-24
44. І. М. Вагнер, І. І. Демко, Г. В. Пришляк Особливості обліку і оподаткування роялті: актуальні аспекти // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – №2 (130), 2018. – С. 78-81.

45. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
46. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Україна, 1996. – 141 с. зі змінами та доповненнями.
47. Кожинів В. Я. Основы бухгалтерского учета. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://refdb.ru/look/2831079.html>
48. Козенкова В. Д. Моделювання показників оцінки нематеріальних активів промислових підприємств // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2020. – № 1. – С. 197–209.
49. Коблянська О. Фінансовий облік: навч. посіб. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – Київ: Знання, 2007. – 471 с.
50. Колінько Н. І., Воляник Г. М., Шутка С. Є. Управлінський облік: навч. посіб. – Львів: Ліга-Прес, 2016. – 378 с.
51. Колот А. М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 3–13.
52. Кужельний М. В., Коцупатрий М. М., Кірданов М. Г., Лежненко Л. І., Примаченко О. Л. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2005. – 217 с.
53. Кузьмін В., Петрик О., Аудит: законодавчо-нормативне регулювання, історичні аспекти та проблеми розвитку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №8-9. – С.
54. Кураков Л., Краснов А., Назаров А. Экономика: инновационные подходы: учебное пособие. Гелиос, 1998. 600 с.
55. Лишиленко О. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: ЦНЛ, 2005. 632 с
56. Максименко І. Я., Соболев В. А. Нематеріальні активи: сутність, визнання та класифікація в здійсненні управлінської діяльності // Агросвіт. – №18, 2018. – С. 26-29.
57. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 16 листопада 2009 року № 1327. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
58. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Затверджені наказом Міністерства фінансів України № 561 від 30 верес. 2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v001120115>.
59. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені Наказом Мінфіну України від 29.11.2017 р. № 976. [Електронний ресурс]. – Режим доступу
60. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: постанова Комітету з міжнародної аудиторської практики, 2015 рік. URL: <http://www.apu.com.ua/1038-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslugvi-dannya-2015-roku> (дата звернення: 07.06.2018).
61. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва і послуг [Текст] : навч. посіб. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 240 с. – Режим доступу : <http://library.tneu.edu.ua>.
62. МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» від 1 січня 2012 року / ВПУ. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_050.

63. Мурашко, Т. Д. Первинні документи бухгалтерського обліку [Текст] / Тарас Мурашко // Вісник. Право знати все про податки і збори. – 2016. – №38 : Первинні документи. – С. 4–11.
64. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 із наступними змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
65. Національне П(С)БО в державному секторі 122 «Нематеріальні активи», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 12 жовтня 2010 року № 1202. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
66. Немченко В. В. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту: [підручник] / В. В. Немченко, О. Ю. Редько. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
67. Овсяк Н., Лесько М. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення / Н. Овсяк, М. Лесько – Економіка та суспільство, 2021.
68. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юркевич, Й. С. Завадська. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.
69. Орехова А. І., Кубрак К. В. Особливості нормативного регулювання обліку та аудиту нематеріальних активів підприємства. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 11. Частина 2. 2015. С. 144-147.
70. Палий В., Палий В. Финансовый учет: учеб. пособие. 2-е изд. – ФБК-Пресс, 1998. – 295 с.
71. Пилипенко І. Аудит: застосування міжнародних стандартів аудиту в аудиторській практиці України. – Київ: ДАСОА, 2005. – 169 с.
72. Покропивний С. Економіка підприємства. Київ: КНЕУ, 2001. 128 с.
73. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
74. Податковий кодекс №2755–XVII від 01.01.2018 р. зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
75. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Мінфіну № 88 від 24.05.95 р. (зі змінами і доповненнями Наказу № 427 від 11.04.2017) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
76. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19#n51>.
77. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року Постанова Кабінету міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.
78. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): [монографія] / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 334 с.
79. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту: монографія / В. С. Рудницький. – Тернопіль: Економічна думка, 1998. – 196 с.
80. Россомахіна О. Взаємозв'язок торговельної марки, ділової репутації та гудвілу як активів підприємства: правовий аспект. Правове регулювання економіки. 2008. С. 1–9.
81. Савченко В. А. та ін. (ред.) Бухгалтерський облік нематеріальних активів: методологія, організація, контроль. Фінанси та кредит. 2007 рік, № 8 (132). С. 18-24.

82. Свирко С. Нематериальные активы как объект бухгалтерского учета бюджетных учреждений // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – № 11. – С. 38–43.
83. Сатовський В. Облік і аудит нематеріальних активів у ринкових умовах господарювання // Світ бухгалтерського обліку. – 1998. – № 5. – С. 2–4.
84. Ситник Й. С. Інтелектуалізація капіталу організації та його структурування / Й. С. Ситник // Формування ринкової економіки. – 2012. – Спец. вип.: у 2 ч. – Ч. 1: Стратегічні імперативи сучасного менеджменту. – С. 332–342.
85. Скорба О. А. Особливості проведення аудиту ефективності використання нематеріальних активів, 2015. URL: http://www.rusnauka.com/9_SNP_2015/Economics/7_189775.doc.htm (дата звернення: 07.06.2018).
86. Сопко В. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] / В. Сопко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2010. – 500 с.
87. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку: [підручник] / Л. К. Сук, П. Л. Сук – К.: Каравела, 2009. – 624 с.
88. Сушко Д. Сутність нематеріальних активів та основні критерії їх використання з метою бухгалтерського обліку // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9. – С. 177–179.
89. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік, оподаткування і звітність: підручник / Н. М. Ткаченко. – 5-е вид. – К.: Алтера, 2011. – С. 151.
90. Томчук В. В., Платовський А. М. Комп'ютеризація обліку та аудиту нематеріальних активів із застосуванням ІТ-технологій // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – Том 30 (69). – № 5. – 2019. – С. 138-143.
91. Турило А., Корнух О. Теоретико-методичні підходи до визначення складових інтелектуального капіталу підприємства та його змісту // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 168–177.
92. Хорунжак Н., Кошинець М., Кондрюк Л. Інституційні засади якості аудиту й аудиторської діяльності в Україні // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2018. – № 3-4. – С. 67-76. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2018.03.067>.
93. Хорунжак Н. Сучасні підходи до категоріального визначення та організації обліку нематеріальних активів // Регіональна економіка. – 2001. – № 2. – С. 67-76.
94. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник; [4-ге вид., перероб. і доп.] / В. Г. Швець. – К.: Знання, 2015. – 572 с.
95. Шевчук В. О., Пожарицька І. М., Сурніна К. С. Аудит: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Шевчук В. О., Пожарицька І. М., Сурніна К. С. ; Національна академія природоохоронного та курортного будівництва. – Сімферополь: Аріал, 2011. – 218 с.
96. Щур О., Олексієнко Т. Визнання та ідентифікація нематеріальних активів // Економіка і регіон. – 2010. – № 1. – С. 170-173.
97. Юрківська Л. Й., Біляченко О. Л. Аудит ефективності нематеріальних активів: аналіз існуючих підходів // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. – 2011. – №2 (56). – С. 217-220.
98. Яремко І. Й. Економічні категорії в методології обліку: [монографія] / І. Й. Яремко. – Львів: Каменяр, 2002. – 192 с.
99. Edvinsson L. Intellectual Capital. Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Roots/ L. Edvinsson, M. Malone. – N. Y.: Harper Business, 1997. – 240 p.
100. Sveiby K. E. Measuring Intangibles and Intellectual Capital – An Emerging First Standard / Karl-Erik Sveiby // Retrieved from: <http://www.sveiby.com/articles/EmergingStandard.html#Why>

101. Saint-Onge H. Strategic Capabilities: Shaping Knowledge Management within the Knowledge-Driven Enterprise/ H. Saint-Onge – Received from <http://www.knowinc.com/saintonge/library/strategic.htm>.
102. Daum J. H. Intangible Assets and Value Creation/ J. H, Daum. – Chichester – UK: Wiley, 2002. – 444 p.

ДОДАТКИ